

HRVATSKI PLANINAR

1 • 1996
SIJEČANJ

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Godište 88
Volume 88

Siječanj 1996
January 1996

Broj 1
Number 1

SADRŽAJ

Godišnja priznanja najboljima	2
Darko Berljak: Hrvatski planinarski savez u 1995. godini	3
Željko Gobec: Planinarski savez Zagreba u 1995. godini	5
Branko Šeparović: Cho Oyu - volja, uspon, halucinacije, silaz	7
Slavko Lupoglavač: Na planini snova	11
Nenad Nekvapil: Prvi planinari na oslobođenoj Dinari	12
Smilja Petričević: Na Mosoru sa sjeverne strane	14
Vid Marić: "Papa" u graničarskom kraju	16
Stjepan Žilajković: Na Kozjaku i Hajdučkim kukovima	17
Josip Gobac: Na Malom Rajincu	18
Lucijan Smokvina: Kako nisam upoznao dr. Antu Rukavinu	20
Dragica Ličina: Kamo ču za 90. rođendan?	21
Miljenko Pavešić: Oguline, da ti nije Kleka!	23
Zlatko Pap: Prirodu naučiti u prirodi	26
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	27
Zaštita prirode	28
Planinarstvo u tisku	29
Planinarski putevi	29
Vijesti	30

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-41000 Zagreb, A. Cesarca 5

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Jakša Kopić, dr. Milivoj Kovačić, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

Preplata za 1996. godinu 80 kuna (za inozemstvo 43 DEM), poštanskom uplatnicom na žiro račun Hrvatskog planinarskog saveza broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. UPOZORENJE! Na uplatnici bezuvjetno unijeti u rubriku "Poziv na broj" u mali prozorčić brojku 02, a u veću svoj preplatnički broj koji se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog časopisa. Bez toga broja preplata se gubi (banka dostavlja samo podatak o preplatničkom broju). Novi preplatnici trebaju taj broj tražiti od Saveza (pismeno u Kozarčevu 22, telefonom 448-774) ili Savezu poslati fotkopiju uplatnice.

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-41000 Zagreb, Kozarčeva 22, tel. i fax 01/448-774 (8-14 sati). Izlazi u 12 brojeva godišnje. Prvi broj izšao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine".

TISAK: Štamparija "Spiridon Brusina", Vl. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

Tiskanje časopisa omogućuje donacijama Tovornica boja "Chromos" Samobor

Na ovaj časopis ne plaća se osnovni porez na promet na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/-9201 od 16. 3. 1992)

hrvatski planinar

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA

GODIŠTE 88

UREDNIK

Dr. ŽELJKO POLJAK

ZAGREB 1996

Godišnja priznanja najboljima

Na tradicionalnoj sjednici 21. prosinca Izvršni odbor HPS proglašio je najboljima i uručio ovih šest godišnjih priznanja:

1. NAJUSPJEŠNIJA PLANINARSKA ORGANIZACIJA bila je HPD "Japetić" iz Samobora besprijekornim organiziranjem Skupštine HPS, izložbe, pohoda "Tragom prvog izleta HPD", te svih ostalih događanja vezanih uz završetak proslave 120. obljetnice hrvatskog planinarstva u Samoboru 20. i 21. svibnja 1995.

2. NAJUSPJEŠNIJI RAD U PLANINARSKOM DRUŠTVU obavili su Vlatko Šulentić i Antun Wirnsberger, članovi HPD "Petrov vrh" iz Daruvara, organiziranjem i sudjelovanjem u obnovi doma na Petrovom vrhu nedugo nakon akcije "Bljesak", čime je taj objekt ponovo postao dostupan i uređen za planinare.

3. NAJUSPJEŠNIJI PLANINARSKI DUŽNOSNIK bio je Vladimir Dado Novak koji je kao potpredsjednik Izvršnog odbora HPS i član HPD "Japetić" vodio i organizirao sve važne predradnje, a zatim izvedbe završetka proslave 120. obljetnice u Samoboru.

4. NAJVEĆI POJEDINAČNI PLANINARSKI USPJEH postignuo je član ekspedicije na Cho Oyu Branko Šeparović usponom bez kisika i zatim skijaškim silazom s vrha Cho Oyu (8201 m), najvišeg vrha na svijetu s kojeg su ljudi uopće skijali (samo njih nekoliko).

5. NAJBOLJA DRUŠTVENA AKCIJA bila je priprema, organizacija i izvedba ekspedicije HPS "Cho Oyu '95" kao prve hrvatske himalajske alpinističke ekspedicije, s pridruženim članovima iz Slovenije, Njemačke i Nepala. Na vrh je samo 17 dana nakon postavljanja Baznog logora došlo deset ljudi!

6. NAJVAŽNIJI SPONZOR PLANINARSKOJ ORGANIZACIJI bila je tvrtka "Suma Elektronic" iz Rijeke koja je HPS-u, odnosno ekspediciji na Cho Oyu, bez naknade posudila satelitski telefon vrijedan oko 30.000 dolara. Osim ekspedicije, on je poslužio kao velika promidžba planinarstva i naše organizacije putem javnih medija jer su oni izravno mogli prenositi tijek te akcije.

Hrvatski planinarski savez u 1995. godini

DARKO BERLJAK, Zagreb

Opisati rad našeg Saveza i sve djelatnosti planinarske organizacije u 1995. godini nije jednostavno, jer je bilo toliko mnogo zajedničkih akcija, pojedinačnih uspjeha i rezultata da ih je teško i nabrojiti bez opasnosti da to ne bude na suhoparan i gotovo statistički način, koji ne može izraziti nemjerljivu količinu volje i entuzijazma, a upravo oni su znak prepoznavanja naše organizacije.

Poboljšanje kvalitete rada i rezultata, za razliku od prijašnje godine, bila je prisutna i u 1995., te nema razloga da se taj višegodišnji tijek ne nastavi i ubuduće.

FINANCIJE. I dalje poslujemo uspješno, veličinom od oko 250.000 kuna ukupnog godišnjeg prihoda, s već ustaljenih 35% od članarina, što se vraća u organizaciju putem osiguranja članova i djelatnosti stručnih komisija. Za sve ostalo, od osiguranja objekata, materijalnih troškova, svih akcija Saveza, održavanja voznog parka, usluga i sl., sredstva se pronalaze izvan planinarske organizacije putem dotacija, sponzorstva, donacija i vlastitom djelatnošću. U posljednjih pet godina, kada mnoge slične organizacije imaju velike neprilike novčane prirode, mi imamo značajan i postojan rast prihoda koji je omogućio da se ostvare svi zacrtani i dogovoreni planovi rada. Godinu završavamo finansijski pozitivno, s dodatnom pričuvom za prvih nekoliko mjeseci u 1996., dok nam ne stignu novi prihodi.

BROJ PLANINARSKIH DRUŠTAVA se stalno povećava i danas ih je u Hrvatskoj 127, pet više nego u 1994., što je gotovo isto kao i prije velikog pada broja društava 1991. godine.

BROJ ČLANOVA povećava se posljednje tri godine stopom od 18% godišnje i 1995. završavamo s gotovo 17.000 članova.

IZBORNA SKUPŠTINA. Ove godine je 20. svibnja održana Izborna skupština u Samoboru koja je, uz uobičajene točke dnevnog reda, poduzeće rješavala neke nejasnoće nastale zbog različitog tumačenja Statuta HPS. Kao najviši organ HPS Skupština je odlučila, vjerujemo, onako kako je najbolje za planinarsku organizaciju. Isto tako

velika je pozornost posvećena razradi Plana za razvoj planinarstva do 2000. godine i programu rada za to razdoblje. Na Skupštini su izabrani i novi dužnosnici Saveza za sljedeće četiri godine.

ZAVRŠETAK PROSLAVE 120. OBLJETNICE PLANINARSTVA U HRVATSKOJ, čiji je visoki pokrovitelj bio predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman, održan je dan nakon Skupštine u Samoborskom gorju tradicionalnim pohodom "Tragom prvog izleta HPD-a", u istom sklopu otvorena je i prigodna izložba u Samoborskom muzeju, a velik posao organizacije i završnog skupa s visokim uzvanicima na Poljanicama izvanredno dobro su organizirali članovi HPD "Japetić". Usprkos lošem vremenu, na proslavi je sudjelovalo oko 2000 planinara i izletnika.

PROLJETNI VELESAJAM u Zagrebu već je treću godinu sigurno najznačajnije mjesto promidžbe naše organizacije, gdje kao jedini izlagачi dobivamo najatraktivnije mjesto bez naknade. Čak i postavljanje umjetne penjačke stijene, koja je sastavni dio našeg prostora, postavlja organizator o svom trošku. Sportsko penjanje, ne samo naših članova koji održavaju prvenstvo države na toj stijeni, dostupno je i samim posjetiteljima. Tijekom priredbe taj je prostor razgledalo nekoliko desetaka tisuća ljudi.

RAD U MEĐUNARODNIM ORGANIZACIJAMA postavlja naš Savez među vodeće u Hrvatskoj jer, osim delegata u Skupštini UIAA, imamo člana Vijeća UIAA, predsjednika Svjetske penjačke federacije i predstavnika u Izvršnom odboru CEC UIAA. Naš predsjednik sudjelovao je u radu Opće skupštine UIAA u Capetownu (Južna Afrika), a predsjednik Komisije za GSS, s još dva predstavnika, na Skupštini IKAR-a (Međunarodna organizacija za gorskou službu spašavanja) u Norveškoj.

Osim ostalog rada u Hrvatskom olimpijskom odboru, imamo i predstavnike u njegovim stručnim komisijama.

Na NOVOGODIŠNJEM PRIMANJU kod Predsjednika Republike prošle godine su bili naši

članovi Stipe Božić i Darko Berljak, a isti poziv upućen je i ove godine. Članove ekspedicije na Cho Oyu primio je prije odlaska predsjednik hrvatskog Sabora i Hrvatski olimpijski odbor.

Izvršni odbor Saveza zatražio je od Glavnog stožera HV jednokratno otvorenje dijela Nacionalnog parka Paklenica za Uskršnje praznike, i ta akcija je bila dobra priprema za konačno otvorene Parka koje je uslijedilo nakon vojno-redarstvene akcije "Oluja".

Izvršni odbor održao je sedam, Nadzorni odbor tri, a Sud časti jednu sjednicu u 1995. godini.

"HRVATSKI PLANINAR" posluje uspješno, rashode pokriva preplatom i sponzorima, od kojih je već godinama najvažnija Tvorница grafičkih boja "Chromos" iz Samobora, a glasilo izlazi redovito kao mjesecačnik od ove godine.

REGIONALNI ODBORI I SAVEZI radili su prema svojim mogućnostima i stupnju organiziranosti, od visoke kvalitete jednih, do gotovo utruća ili čudnih načina rada drugih. Međutim, svima njima kao i područjima gdje takve organizacije ne postoje, ubrzo predstoji, temeljem Zakona o športu, organizacija po županijskom principu.

PROBLEMATIKU PLANINARSKIH OBJEKATA naša organizacija postavila je na prvo mjesto i kao najvažnije pitanje koje treba rješavati. Zbog toga što ih je 60% bilo u prije okupiranim područjima ili su se koristile za vojne i redarstvene potrebe tijekom domovinskog rata, u vrlo sličnom postotku je došlo do njihovog rušenja ili znatne oštećenosti ili uništenja inventara. Planinarska organizacija nema sredstava da ih sama vratí u prijašnje stanje, iako već ima primjera da je neke od objekata moguće staviti u funkciju samo našim radom. U tijeku je postupak da se problem riješi sustavno, uz pomoć HV-a, MUP-a i Vlade RH.

KOMISIJE SAVEZA radile su prema svojim programima, gotovo sve vrlo uspješno, i ta raznolikost djelatnosti uz postignute rezultate izdvaja HPS od sličnih organizacija u zemlji i inozemstvu.

KOMISIJA ZA SPELEOLOGIJU jedna je od najaktivnijih komisija. Objedinjuje 7 odsjeka. Speleolozi su održali stručne skupove, sudjelovali na simpozijima u nas i izvan zemlje, organizirali ponovo ekspediciju u Lukinu jamu s pretežno znanstvenim sadržajem, brinuli se o Veternici, u njoj su održavali koncerte i igrokaze, te propagandno djelovali putem plakata, prospakata, razglednica, naljepnica, fotografija i video kazeta.

KOMISIJA ZA ZAŠTITU PRIRODE, zahvaljujući agilnom pročelniku i kvalitetnom radu članova, izvela je mnoge važne akcije, od "Godine kraškog runolista" do skupova na Platku i Učki. I dalje je razvijala "Zelenu propagandu" tiskanjem plakata i letaka, te je sudjelovala na međunarodnim sajmovima ekologije u Zagrebu i Beču.

SPORTSKO PENJANJE. Penjači su nastupali na svjetskim i europskim prvenstvima, Masters natjecanjima u muškoj i ženskoj konkurenciji te održali sustav natjecanja u prvenstvu i Kupu Hrvatske. Sagrađene su nove umjetne stijene u Puli, Zagrebu i Svetoj Nedjelji, a pred ostvarenjem su još neke u drugim gradovima.

PLANINARSKI PUTEVI I OZNAČAVANJA. Komisija koja se time bavi najviše je radila na Velebitskoj obilaznici. Izdana je dnevnik i vodič za nju, zatim priručnik za markaciste i održala regionalne seminare.

GOSPODARSKA KOMISIJA popravila je dio srušenog krova na Zavižanu, uredila zapadni dio istog objekta, dežurala u ljetnim mjesecima na sjevernom Velebitu, te nabavljala inventar za neka skloništa i planinarske domove. Predstoji joj veliki zadatak da uključi više stručnjaka raznih profila u svoj rad radi rješavanja već spomenute problematike planinarskih objekata.

ALPINIZAM. Uz organizaciju nekoliko škola, penjanje u zemlji i nozemstvu, sudjelovanje Stipe Božića u slovenskoj ekspediciji na Annapurnu I, sigurno je najznačajnija bila organizacija i izvedba ekspedicije HPS na Cho Oyu, šesti vrh svijeta. Bio je to prvi osamtisućnjak na koji su se samostalno i uspješno popeli alpinisti iz Hrvatske. Dodatan i ne baš čest sadržaj na sličnim ekspedicijama, koji njezin rezultat postavlja u rang svjetskoga, jest skijanje sa samog vrha i let padobranskim jedrom s malo niže visine.

GORSKA SLUŽBA SPAŠAVANJA je osim svoje stalne djelatnosti (dežuranje na skijalištima, potražne i spašavateljske akcije, vježbe), održala ljetni tečaj na Mosoru, ispite za stjecanje naslova, a i dalje traje uključivanje stanica GSS-a u sustav Civilne zaštite. Tri predstavnika sudjelovala su u radu Skupštine i stručnih komisija na skupu IKARA i Norveškoj.

ORIJENTACISTI su nastupili na juniorskom prvenstvu svijeta u Poljskoj i seniorskom u Njemačkoj, na natjecanju Alpe-Adria osvojili su 3. mjesto, na međunarodnom natjecanju u Mađarskoj

tri prva mesta, a održano je 10 kup i državnih prvenstava u pet kategorija.

VODIČI su održavali tečajeve, vježbe na Mosoru i na Okiću, te ljetnu školu na Baškim Oštarijama.

PROPAGANDA I IZDAVAČKA DJELATNOST. Osim "Hrvatskog planinara" i tiskanja već spomenutih materijala za Komisiju za zaštitu prirode i Komisiju za planinarske puteve, izrađeni su i tiskani materijali za ostale komisije, akcije, Zagrebački Velesajam i ekspediciju na Cho Oyu.

KOMISIJA ZA ŠKOLOVANJE prati sustav školovanja u ostalim komisijama, izradila je novi Pravilnik, a predstoje joj odgovorni poslovi usklađivanja i koordinacije s novim oblicima školovanja koje propisuje Zakon o športu.

PADOBRANSKO JEDRENJE je zabilježilo, osim škola, značajan rezultat poletima u Tibetu.

KOMISIJA ZA POVIJEST PLANINARSTVA aktivno je sudjelovala u postavljanju izložbe u Samoboru povodom završetka proslave 120. obljetnice planinarstva.

KOMISIJA ZA DODJELU PRIZNANJA redovito je obavljala svoje poslove prema prijedlozima planinarskih društava.

KOMISIJA ZA STATUTARNU, KADROVSKU I NORMATIVNU DJELATNOST provjerava je usklađenost statuta novih društava koja su tražila registraciju u Savez, te iznosila svoja mišljenja o pitanjima koja su se pojavila neposredno prije Skupštine HPS.

ADMINISTRATIVNA SLUŽBA SAVEZA obavljala je poslove uredno i bez većih zamjerki, nerijetko radeći i izvan radnog vremena, a veliku pomoć Savezu pružili su djelatnici koji vode brigu o knjigovodstvu i knjižnicu.

Izvršni odbor HPS posebno im se zahvaljuje, kao i svim ostalim dužnosnicima i članstvu, te njihovim planinarskim društvima na suradnji i razumijevanju u 1995. godini, sa željom da sljedeća bude još uspješnija u cijeloj planinarskoj organizaciji u Hrvatskoj.

Planinarski savez Zagreba u 1995. godini

ŽELJKO GOBEC, Zagreb

Savez se kroz svoju povijest susretao s mnogim iskušenjima. Pedeset godina Saveza je veličanstven put borbe i dokazivanja. U petoj godini domovinskog rata osjećamo se ponosnim što smo u HV dali najbolje ljude, instruktore koji su postali uzor prijateljima, ali i neprijateljima, samopouzdanjem, hrabrošću, požrtvovnošću, ustrajnošću, rodoljubljem, vjerom u Boga i zadanom riječi.

Ako je povijest učiteljica (a ona to jest), onda je to ona i po dobru i po zlu. Iako je biti Savez i imati Savez neprekidna borba (a ona to jest, i tu ne smije biti nikakvih iluzija) onda je za opstojnost, za sadašnjost i budućnost još više, upravo imperativ, poznavanje te i takve prošlosti. Jer sve dok postoji prošlost postoji i budućnost.

Gospodarska komisija. Borbom za prostorije, zajedno sa HPD "Runolist", uspjeli smo sudske putem dobiti pravo na njih i tako osigurati osnovni uvjet za planirani rad Kluba planinara grada

Zagreba. Zahvaljujući Ivanu Majnariću, komisija dobro radi. Tajnik Saveza i dalje uspješno provodi politiku u HV-u i u Zagrebačkom športskom savezu. U domu Runolist uredili smo sve sanitарne čvorove, postavili 10 novih tuševa, centralno grijanje preuređili na lož ulje. U sve sobe stavljen je parket, a u planu je i obnova krovišta. Vrijednost radova je 100.000 DM. PD "Blaguš" odobreno je 5.500 kuna za dovršenje krovišta na pl. kući, koja je važna točka na istočnoj Medvednici. "Gorski zdrug" i "CISM" i dalje uređuju okoliš na Medvednici, a zajedno sa specijalnim postrojbama i Šumarijom Zagreb rade na otvaranju Francuskih rudnika. Radimo zajedno s Hrvatskim ratnim zrakoplovstvom na obilasku Bijelih stijena radi opskrbe doma helikopterom. Priprema se tehnička dokumentacija za izgradnju umjetne stijene uz dom Runolist.

Školovanje. Na prvom mjestu je školovanje

Hrvatske vojske u četiri specijalnosti: skijanje, alpinizam, orijentacijsko trčanje i gorski vodiči. Obuka traje po 10 dana i ove je godine obučeno 373 pripadnika za alpinizam, orijentaciju i gorske vodiče. Za specijalne postrojbe vojne policije održana je škola skijanja (48 pripadnika). Trojica su pristupila tečaju za učitelje skijanja te dobili naslov pripravnik. Za Savez školskih športskih društava izvršen je velik broj akcija, s tisuće mlađih, a članovi Saveza vodili su kompletну organizaciju. 120 ljudi se skijaški školovalo u Brunicu (Italija). Školovanje su vodili instruktori orijentacijskog trčanja, vodiči i kvalificirani učitelji skijanja.

Markacije i putevi. Za održavanje puteva i transverzala na Medvednici osigurana su sredstva. Zahvaljujući Mladenu Grubanoviću i njegovoj komisiji, svi putevi su u primjerenom stanju. Radi se na smanjenju šarenila markacija.

Orijentacijsko trčanje. Naša grupa orijentacista, koja radi u HV, obučila je preko 100 pripadnika samo za taj sport. Instruktori Karlo Gobec, Neda Punek, Emilia Ebenspanger, Damir Gobec, Dinko Mihelčić, Dražen Senfner, Dario Pranjković i Ivan Madirazza članovi su društva Vihor, Runolist i Kapela. Svojim svjetskim iskusstvom oni doprinose perspektivi i odgoju mlađih. Prvak države u HV za 1995. u orijentacijskom trčanju je naš član Damir Gobec (Vihor), drugi je Dinko Mihelčić (Runolist). Ekipno prvo mjesto osvojili su članovi našeg Saveza (Vihor i Runolist), a i drugo mjesto (Vihor i Kapela). Među ženama prva je Neda Punek (Vihor), druga Mea Bombardeli (Vihor), treće Marina Šojat (Kapela). Poseban je uspjeh što je Neda Punek postala članom svjetske tehničke komisije za orijentacijsko trčanje, što je presedan u vojnom športu.

Vodiči se sastaju svakog utorka. Vodička organizacija morala bi biti profesionalna i novi oblik rada i školovanja počeo je već ove godine. Akcija

Triglav izvršena je uspješno, a vodiči vode mnoge manje akcije. Za vrhunsko školovanje vodiča potrebno je mnogo novaca i vremena, a za internacionalne licence treba hitno ispuniti sve uvjete.

CISM. Postrojba instruktora, s tajnikom Ureda, još je uvjek mobilizirana i vodi Ured za međunarodni vojni šport pri Ministarstvu obrane(CISM). Članovi Ureda bili su zajedno s Gorskim zdrugom na dvije svjetske akcije. Na 1. svjetskim vojnim športskim igrama u Rimu imali smo kompletну organizaciju za 100 športaša. Za Europski kongres u Zagrebu i Rovinju dobili smo najveća priznanja iz Europe i od predsjednika Svjetske federacije. Vođenje na Svjetsko prvenstvo u orijentacijskom trčanju, maratonu i skijanju u Švicarskoj i Finskoj donaša nam epitet najbolje organizacije.

Ekspedicije. Uspon na Cho Oyu je odraz višegodišnjeg školovanja i iskustva svih zagrebačkih ekspedicija. Priprema se ekspedicija športskih penjača na Grenland i ekspedicija HPD "Jastrebarsko" na Kilimandžaro. Savez će ih pomoći.

Zaštita prirode. Nemamo komisiju ali u svakoj akciji svih specijalnosti vodimo brigu o zaštiti prirode.

Izdavačka djelatnost. U sklopu sa HV-om počelo se s izradom orijentacijskih karata, koje su bitne u razvoju tog športa. U pripremi je priručnik za orijentacijsko trčanje. Tiskan je kalendar CISM-a u kojem su zastupljena i naša dva športa - orijentacijsko trčanje i športsko penjanje, a i Kalendar je koncipirao naš Ured. Priprema se štampanje vodičkih iskaznica i novog znaka "Gorski vodič".

Komisiju za priznanja vodi naš poznati športaš Zdravko Ceraj na opće zadovoljstvo.

Predsjedništvo održava sastanke prema potrebi. Nekih većih problema nije bilo, ali nas očekuju zadaci u svezi s novim Zakonom o športu i usklađivanjem statuta sa zakonom, novim hrvatskim pravopisom, te gradskim i županijskim aktima.

Prošlom broju priložili smo prospekt "Hrvatskog planinara" s molbom da ga uručite potencijalnom novom pretplatniku. Hvala Vam ako ste to učinili. Ako niste, još nije kasno ...

Cho Oyu - volja, uspon, halucinacije, silaz

BRANKO ŠEPAROVIĆ, Zagreb

Oduvijek sam volio planine, ali izgleda da su me visoke planine više privlačile. I išao sam sve više i više, mnogim gorjima i kontinentima i na kraju sam došao do Himalaje, višeg nema. A što su ciljevi viši, teže ih je dosegnuti, kako u životu tako i u planinama. Prvi put sam u Himalaji bio 1982. na sedamisućnjaku. Uspon mi nije bio težak, ali ni lagan. Gledao sam okolne osamisućnjake i shvatio da se bar na jednog moram popeti. Pokušao sam na jednoj ekspediciji; nije išlo. Druga, također bez uspjeha. Godine su prolazile i negdje duboko u sebi sam osjećao da je osamisućnjak sve dalje. Došao je rat i odgoda svih himalajskih planova na četiri godine.

Nedavno, Mario, Marek, Campi i ja, rekli smo da moramo ići, rekli smo gdje i kada. Razmišljali smo ovako: ako sad ne odemo na neki osamisućnjak, više nikad nećemo ni ići. I sve je počelo. Dobro poznata mašinerija, koja ide sve brže i u kojoj je vremena sve manje, a poslova sve više.

Sastali smo se u Kathmanduu, bilo nas je od svuda, neke nisam niti poznavao, ali nisam puno brinuo; sve nas je privukla jedna ideja: Cho Oyu.

Već poznate komplikacije pratile su nas do podnožja: odroni na cesti, skupi nosači, usporeni carinici, loše vrijeme, visina ... Bazu smo postavili ranije nego smo planirali, bez odlaganja smo otpočeli uspon.

I na ovoj ekspediciji, kao i na nekim prije, koje su također bile velike i s mnogo sudionika, došlo je do neobičnog nadmetanja. Na trekingu, pristupu i donjim dijelovima planine, potpuno nepotrebno se ruše rekordi uspona i silaza na potpuno nevažnim distancama. Članovi koji su prvi put na ekspediciji vjerojatno ili žele pokazati svoje potencijale, ili možda sami sumnjuju u svoje mogućnosti, pa se testiraju. U takvom ponašanju ima logike; na vrh dolaze najbolji pa je potrebno kvalitetu odmah pokazivati. Ili, za drugi slučaj, razmišljanje o visini na kojoj se još nije bilo, potiče isprobavanje vlastitih sposobnosti. Tako nastaju situacije da se spominju udaljenosti i vremena i, tobože nemarno, uspoređuju. Usprendaju se rezultati novoprdošlih međusobno, ili još češće s iskusnijim sudionicima, koji ustvari ni ne sudjeluju u tim trkama. Takve neobične trke

Logor 2 (6800 m) na Cho Oyu

Foto: B. Šeparović

traju najdalje do prvog visinskog logora, trkači odustaju od trke, ekspedicije i najčešće od svih budućih ekspedicija. Povlače se u sebe, rade minimalno koliko treba i većinu vremena provode u spavanju. S početkom povratka živnu i na kraju su isti kao i prije polaska.

Ekspedicija, kao i drugi veliki projekti, zahtijevaju osim izvanredne fizičke pripremljenosti i veliku psihičku stabilnost. Na pojedinim ekspedicijama bili smo u bazi i 60 dana, na neprekidnoj hladnoći, bez ijednog toplog mjesta, s hranom koju nitko ne voli, izolirani od vanjskog svijeta, svi s jednim ciljem - popeti se, a to se često ne može. Fizičku kvalitetu je vrlo lako izmjeriti, usporediti i rangirati; to se i radi, i najčešće je to jedini pokazatelj može li netko na ekspediciju ili ne. Psihičke kvalitete nekako intuitivno prepoznajemo, ali ih ne mjerimo i uspoređujemo. Kako ne možemo simulirati uvjete ekspedicije, prave psihičke kvalitete prepoznajemo tek na terenu, a onda je već sve gotovo.

Kako je to bilo kad sam ja prvi put išao na Himalaju? Većina sudionika imala je iskustva s manjim ekspedicijama i visinama iznad 6000 metara, a svi, osim jednog, prvi smo put kročili više. Nije bilo potvrdenih veterana, svi smo bili jednak, nismo se mogli opustiti i pustiti da se ekspedicija odvija svojim tokom, jer bi odmah propala. Nismo imali iskusnog vođu koji bi sam rješavao nepredviđene situacije. Sad, kad imamo

iskustva i neke rezultate, odlazimo sve više i više, naravno, u Himalaju, ne organiziraju se više male ekspedicije, tako da mlađi ne mogu postupno doći do iskustva i saznanja o mogućnostima vlastite adaptacije na velike visine. Mlađi alpinisti nemaju ideje da sami organiziraju neku lakšu ekspediciju, a stariji teže samo Himalaji ...

Nakon postavljanja baze, krenuli smo nositi stvari do depoa i dalje do logora 1. Trkači su jurili, a iskusniji išli vrlo spor. Trkačima nije bilo teško, a iskusnjima je to bilo najteže u životu, barem prema izjavama. Prema ambicijama i poznanstvima, stvorile su se grupe po četvero nazvane: A, B, C i D. Postavljen je logor 1, logor 2 i odnešeno je nešto opreme do logora 3. Red je bio na grupi A da uspostavi logor 3, a kako je to i posljednji logor, da proba uspon na vrh. Dva Maria i dva Branka, od kojih se sastojala grupa, kreće prema jedinici.

Noseći teške naprtnjače, za nekoliko sati smo stigli do šatora na 6200 metara. Gore je bila pomutnja, grupa C je trebala doći do logora 2, ali se pritom raspala. Jedan Krešo je došao u dvojku, dugo čekao, te se vratio natrag u jedinicu. Putem je sreo drugog Krešu, koji je bio bez tereta, potom Krokara, i više nikog. Mi smo dosta dobro spavali, Marek (jedan od Maria) ujutro nam je rastopio snijega i napravio čaj. Vrijeme je bilo odlično, štoviše, pretoplo. Lagano odjeveni krećemo prema logoru 2. Što smo lakše bili odjeveni, to su naprt-

Sijenoviti skokovi ispod logora 3

Foto: B. Šeparović

njače bile teže. Pred večer dolazimo do dvojke. Visina se osjeća, tu je 6900 metara. Visinomjeri koji se nose na ruci izgledaju praktični, ali svaki pokazuje drugačije. Nakon zalaska sunca naglo se rashlađuje, odlazimo u šatore i topimo snijeg. Ja imam problema s grlom, boli me, a resica mi je natečena i stalno me tjera na povraćanje. Od jela ništa, a piće nekako popijem. Cijelu noć se vrtimo u vrećama, bez sna. Jutro je konačno došlo i krećemo dalje. Nije toplo kao jučer, baš naprotiv. Hodamo preko tvrdeg snijega, po tragu lavine se manje propada. Strmoj padini nikad kraja, zrak sve rjeđi, naprtnjače sve teže. Desetak koraka i mora se stati, nasloniti se na štapove, hvatati zrak. Satima hodamo na podjednakoj udaljenosti, ako netko zastane snimiti koju sliku, udaljenost se poveća. No kako svi podjednako slikamo, na kraju je sve isto. Nakon snježne padine dolazi stjenovita barijera preko koje moramo postaviti uže i fiksirati ga za silaz. Dereze stružu po stijeni, rukama se hvatamo za sitne oprimke i izlazimo (nakon više od sata penjanja) ponovo na snježnu padinu. Marek je prvi i sa Sherpom kopa u snježnoj kosini mjesto za šator. Iznad šatora malena stijena i velika stjenovita barijera, a ispod donja stjenovita barijera. Šator je dobro smješten ali izgleda kao da će se sunovratiti u dolinu. Visina 7450 metara, otprilike, jer visinomjeri različito pokazuju.

Marek topi snijeg, pijemo neki sok i čaj, ja povraćam, probamo jesti, ja ne mogu, ležimo u preuskim vrećama za spavanje, ali ne spavamo. Na termometru minus 36 C. Inje koje se nahvatalo po šatoru stalno pada po nama. Male lavine nanose snijeg na šator, pa je sve više stisnut. U četiri sata, budni kao i cijelu noć, počinjemo sa spremanjem. U šest izlazimo, stavljamo dereze, ali je još prerano, vraćamo se u šator da se malo zagrijemo. Mario se tuži da ne može zagrijati ruke, a samo je za tren skinuo rukavice.

Krećemo. Koso i beskrajno dugo preko snježne strmine. Ja sam zaostao, jer sam zatvarao šator. Radi toga sam skinuo vanjske rukavice, sad ja ne mogu zagrijati ruke. Ukočene su tako da ne mogu stisnuti skijaške štapove šakom. Pomičem ih drugom rukom, naprežem se da otvaram i zatvaram šaku. Odnekud mi neki glas kaže da se ne moram brinuti za prste, jer postoji sustav po kojem se prvo miče palac, pa kažiprst, pa ostali. Umiren nastavljam dalje, ali se prenem i pomislim: tko se to brine o mojim prstima, ako ne ja? Zbog davno

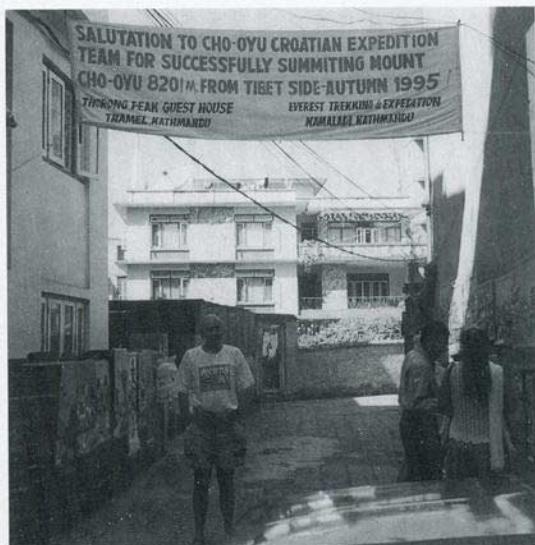

Branko Šeparović na vrhu Cho Oyua

postavljenog pitanja, na koje nisam znao odgovor, a koje je glasilo: postaje li čovjek zbog nedostatka kisika fizički sve slabiji, ili doživljava još neke druge promjene? Razmišljaj i o tim drugim promjenama. Da nisam razmišljao možda niti ne bih shvatio da su to halucinacije.

Brzina uspona je zanemariva, kao da i ne idemo. Kad god pogledam, svi ispred mene stoje, nagnuti nad štapove, ili držeći se za uže.

Ako se ne budemo penjali sto visinskih metara na sat, nećemo doći do vrha. Na visini od oko 8000 metara dolazim do Maria. Sjedi na stijeni iznad neke jaruge i govori da ga bole pluća, da ne može dalje, da misli, ako proba prema gore, da neće moći dolje. Prolazim kraj njega i nešto mu govorim, vjerojatno nešto utješno i ohrabrujuće. Malo iznad je Marek. Zima mu je za noge i misli da su mu smrznuti prsti. Još je hladnije nego jučer, veća je visina i puše vjetar. Visinomjeri (Avocet) pokazuju kako koji hoće, niti približno točno, grijše po 500 metara. I meni je zima za noge.

Autor članka ispod transparenta dobrodošlice u Kathmanduu nakon uspona

Stalno mičem prste, ali osjećam kao da su stopala dva valjka. Pogled prema dolje: Marekove skije stoje zabodene u snijeg a njih dvojica sjede na stijeni iznad jaruge. Campi, (jedan od dva Branka) počeo je zaostajati i sad sam ispred njega. Sherpa Dorjee je ispred. Dolazimo do nekog ledenog skoka, puše vjetar, skijaški štapovi mi se njišu, samo ih vučem za sobom, stalno stajem i hvatam zrak. Dorjee govori da idemo presporo, da je prehladno i da nećemo uspjeti. Ja se cijeli tresem od zime; nisam jeo već četvrti dan. Ako sad odustanem, neću doći do vrha, u bazi se neću stići odmoriti, na kraju, više neću ni pokušati uspon. Stalno mi se te misli vrte po glavi, ako sad odustanem, zašto sam onda uopće išao?

Teren se postupno položio, sve postaje ravnije. Vrh je kao nogometno igralište, s njega se vidi obližnji Everest i Tibet u daljini. Povremeno projure oblaci preko vrha, a u podnožju oblaci stalno leže. Dorjee stoji, ne shvaćamo odmah da smo na vrhu. Zagrlimo se, fotografiramo, ne pada mi ni na kraj pameti da se javim u bazu radiom koji mi je u naprtnjači. Vidim Campiju na stotinjak metara od vrha, čekam ga. S Dorjeeom se dogovaram da se spusti, a ja ču s Campijem za njim. Campi dolazi, čestitamo jedan drugom, on snima s kamerom jedan jedini kadar i kamera se definitivno kvari.

Požurujemo ga da krenemo dolje, jedina mi je to misao. Ja sam već skinuo dereze i stavio skije,

potpuno sam uvjeren da će se lakše i brže spustiti na skijama nego pješke. Dogovaramo se da ćemo jedan drugoga pratiti i motriti, dok se potpuno ne razdvojimo, jer ču ja na skijama ići na stranu gdje je manje stijena.

Na ravnjem vršnom dijelu tako i jest; kroz težak i napuhan snijeg idemo jednakobrzo i teško. Na prvom snježnom skoku ja odlazim desno, a Campi ravno dolje do stijena. Skijam se u kosom spustu zaobilazeći gornju barijeru. Nakon svakih pedesetak metara, a da nisam napravio niti jedan zavoj, moram stati da dođem do zraka. Počinjem i zaokretati. Snijeg je promjenjiv, od leda do pršića. Kao u transu silazim sve niže. Vjerljivo uslijed nedostatka kisika sva su se moja razmišljanja suzila i usmjerila samo na silaz. Ne mislim niti na smrznute prste, niti na Campiju i Mareka i Mariju, niti na žeđ ni glad ...Prazna glava s jednom jedinom misli: sici živ dolje! Zaobilazim stijene i skokove, pazim da ne pokrenem lavinu, pa se skijam neposredno pod stijenama, tražim put. Već sam niže i osjećam se bolje, makar se stalno tresem. Dolazim do ruba stijene, dolje vidim logor 3 i neke Sherpe kako mi mašu, ali preko stijene ne mogu se spustiti do njih. Penjem se koso prema gore te ponovo silazim na drugu stranu. Skijam se iznad stjenovitog skoka i tražim prolaz, a sve dalje sam od puta kojim smo išli gore. Neki uski kuloar, vrlo strm, otvara mi mogućnost silaska, iako nije širi od skija. U njemu pronalazim komade fiksne užete od tko zna koje ekspedicije. Sretno se bočno odskližem do dna kuloara i sad sam na strmom dijelu između dva stjenovita skoka. Kosim spustom pokrenem lavinu i osjetim kako padina zajedno sa mnom klizi nizbrdo. Bez imalo panike odskijam se još metar-dva naprijed i izadem iz lavine, koja odlazi preko donjeg stjenovitog skoka. Prolazeći oko stijena, kroz prolaze i kuloare, spuštam se sve niže. Postaje lakše i toplije, skidam velike rukavice, samo ih stavljam unutar vjetrovke. Vidim neke penjače kako stoje na fiksnim užetima i gledaju me, pogotovo jedan koji ne odvraća pogled. Vjerljivo se i on zna skijati. Priječenjem sam se vratio gotovo do prtine kojom smo se uspinjali. Nalazim se na širokoj padini s dobrim i ujednačenim snijegom, napravim desetak zavoja jedan za drugim, umjesto potpisa. Bez ijednog pada doletim do logora 2, gdje su Sepp i Franz. Malo popričam s njima i mislim da nastavim do jedinice, ali se tako tresem da me nagovaraju neka

ostanem. Skoro da i nisam razmišljao, nakon ponude, o nastavku. Ispusno oko je vidjelo u kakvom sam stanju, te me polegну, napoje (povratim), skinu protektore i cipele, izmasiraju noge i kažu da će sve biti dobro. Dolazi Danko i Slovenci, razgovaramo o usponu i silasku, nabavljaju odnekud još jednu spavaču vreću za mene. Sjetim se konačno javiti u bazu: Campi je na trojci, Mario i Marek u jedinici, a ja sam dobro. U bazi veselje, bez prigovora što se nisam javljaо, iako nas nisu vidjeli niti čuli od jučer.

Na planini snova

Kutinčani na Mont Blancu

SLAVKO LUPOGLAVAC, Kutina

Stojim na stijeni, iz naprtnjače vadim rukavice i stavljam ih na ozeble ruke. Kako je čudljiva ta planina! Još prije pola sata bilo je lijepo i sunčano, a sada po nama pljušti krupan led, a gromovi oko nas udaraju u stijene. Vičem: "Maknite se od sajle", "Uhvatite se za stijenu". Pokraj mene stoje Tatjana i Željko. Vidim, nije im lako, zato sam i ostao s njima. Ispred nas, s druge strane vrlo opasnog kuloara, druga je trojka nas Kutinčana, prvi koji smo krenuli na krov Europe. Moj brat je s njima i vidim da se dobro snalaze u ovoj opasnoj situaciji. Kroz glavu mi prolazi po tko zna koji put ono što smo učili na Velebitu u školi za vodiče. Pero, Mario, Đoni i Miroslav su prošli preko kuloara prije nas i sada čekaju. Oko 300 metara iznad nas odronjava se kamenje i velikom se brzinom sipa dolje kroz jarugu leda i kamena u nepravilnim vremenskim razmacima. Udarac i malog kamenčića u glavu bio bi smrtonosan, a padaju komadi kao lubenice od desetak kila. Oko nas led napadao do gležnja i sve je smrznuto. S druge strane kuloara čujem pitanje: "Hoćemo li dalje ili se vraćamo?"

Oklijevam nekoliko trenutaka i važem u sebi. Tu smo na na Mont Blancu nakon dugo godina sakupljanja znanja, opreme i hrabrosti. Već smo na visini od 3300 metara, prošli smo Tete Rose, 17 je sati. Svi čekaju da ja odlučim. Pitam Tatjanu jednostavno "može li dalje". Odgovor je bio potvrđan, pa vičem: "Idemo dalje"! Uzimam cepin

Ujutro mi je bolje, silazim polako do jedinice, čekam Campija, dolazi Dorjee i Bibing, pomažu nam nositi stvari. Počinje padati snijeg, teturamo ledenjakom sve do baze, pred kojom nas čeka Darko, čestita, ostali čestitaju, vesele se, Mariu je dobro, Mareku su crni prsti na nogama (meni samo nokti, ali na rukama i nogama), svi iz grupe A nemaju osjeta u prstima, ali sve će to proći. Pripremljena je i torta, ali ja odlazim u šator, pokrivam se vrećom i spavam kao da nisam spavao već pet dana (a i nisam).

u ruku. Kvačim ga oko sajle i trčim do opasnog procjepa, skačem u njega, pa brzo na drugu stranu.

Kamenje miruje, pa na isti način prelaze Tatjana i Željko. Opet smo svi na okupu i nastav-

Na vrhu Mont Blanca

Ijamo dalje uspon. Nevrijeme se postupno smiruje i padavine prestaju.

U dom Gouter stižemo oko 20 sati. Mjesta za spavanje ima samo ispod stola i po podu blagovaonice. Smještamo se kako tko zna. Dok vani na kuhalu topim led i kuham juhu, oko mene sve postaje crveno od zalaza sunca. Prije nego me obuzeo san prisjećam se cijelog dana: dolaska u Chamonix, žičare, zupčaste željeznicne i kuloara smrти, mjesta ključne odluke.

U dva sata se pale svjetla, svi se dižu na noge i odjednom nastaje takav metež i zbrka da nema mjesta gdje bih složio opremu. Tri naša člana ne idu na vrh jer se osjećaju loše, nego će se ujutro spustiti u Les Houches.

Nas četvero spremamo opremu, navezujemo se i u 4 sata krećemo među zadnjima prema vrhu. Dereze škripe u tvrdom ledu, svjetiljke nam pokazuju stazu, a ispred nas vijuga u mraku kolona svjetiljki ostalih planinara kao neka velika zmija. Nebo postaje sve crvenije, sve je oko nas u bojama i djeluje nestvarno, kao u snu. Uspon je sve teži i napredujemo polako. Vrhovi oko nas pojavljuju se iz tame noći koja se povlači pred zrakama jutarnjeg sunca.

U skloništu Vallot kraći odmor prije uspona na vrh. Dalje je strmije i opasnije, što zahtijeva više snage i opreza. Korak po korak, sve bliže smo vrhu, sve bliže ostvarenju dugogodišnje želje i snova. I napokon, zadnji korak. Izlazimo na vrh, a srce hoće van od goleme sreće, čiste i još nedozivljene radosti. Riječi su presiromašne da

izgovorimo ono što svatko od nas osjeća, no pogledi sami govore sve. Grlimo se i slikamo za uspomenu na te trenutke.

Devet je sati, hladno je i puše vjetar, no ipak na vrhu ostajemo sat vremena uživajući u pogledima. Hladnoća nas napokon tjeran na spust s najvišeg brda u Europi. Česta odmaranja i pogledi na ono što smo prošli po mraku. U dom stižemo oko 13 sati, kuham juhicu i onda odluka da se još danas spustimo u dolinu.

Noge mi klecaju, čini mi se da nećemo nikad doći do zadnje stanice vlaka, no napokon u 18 sati ipak stižemo dolje.

U Les Houches se sastajemo s ostatkom ekipe, pa se zajedno veselimo uspjehu, a ja se pitam hoću li se još koji put penjati na tu divnu planinu.

Sedmeročlano društvo planinara iz Kutine krenulo je na Mont Blanc u ovom sastavu:

Tatjana Lupoglavac,
Željko Tomac,
Duro Kesak,
Miroslav Rajković,
Marijo Lupoglavac,
Perica Sučić i
Slavko Lupoglavac

Na vrh su 28.7.1995 u 9 sati stupili

Slavko Lupoglavac,
Perica Sučić,
Miroslav Rajković i
Marijo Lupoglavac

i tako postali prvi Kutinčani koji su se popeli na Mont Blanc.

Prvi planinari na oslobođenom vrhu Hrvatske

NENAD NEKVAPIL, Bjelovar

Još smo 1990. godine namjeravali na Dinaru, ali se desila "balvan revolucija" i pohod je odgođen.

Krajem srpnja 1995. godine "osvojili" smo najviši vrh Europe - Mont Blanc (4807 m) i vratili se kući u Bjelovar, a početak kolovoza je donio tako dugo željenu "Oluju". Odložili smo cepine i dereze, obukli HV-odore, uzeli oružje i za nekoliko dana akcija je uspješno završila. Na ratištu slučajan susret s kolegom Brankom Hrženjakom,

našim planinarom, i plan je bio tu: čim se vratimo kući, krećemo na Dinaru.

Krenuli smo 22. rujna 1995. godine na put pun očekivanja i neizvjesnosti. Jutarnja izmaglica ispratila nas je iz Bjelovara. Prije odlaska telefonski razgovor s policijskom postajom Knin. Rekli su da je Dinara sigurna i da možemo doći. Nisam pitao s kim razgovaram, što je bio propust. Na svom putovanju kroz oslobođene krajeve zaustavili smo se na Plitvicama. Ratna razaranja još su

primjetna, no na svakom koraku želja i rad, da sve bude kako treba. U Kninu smo otišli do policijske postaje. Lijepo su nas primili, ali o telefonskom razgovoru nitko ništa nije znao. Uputili su nas u Zborno područje Knin. Časnik zadužen za sigurnost predloži nam turistički obilazak grada i stare tvrđave Tenena, a na Dinaru možemo samo na vlastitu odgovornost. Svoj smo cilj željeli postići i to je bio dovoljan razlog da ipak odemo u vrleti Dinare. Prateći predratne planinarske oznake, došli smo do Planinarskog doma Brezovac (1050 m). Kuća je prilično opustošena, a u okolini doma je mnogo odbačene vojne opreme. U normalnim uvjetima bio bi to prekrasan izlet, ali kad je došao sumrak, ipak nam nije bilo svejedno.

Drugo jutro divan sunčan dan, idealan za uspon. Krenuli smo prema vrhu. Od doma stazom najprije kroz šumu, zatim izlazimo na dinarska pasišta Duler i Samar, odakle smo pokraj usamljenih stijena nastavili prema vrhu. Uz stazu u šumi na stablima četiri "S". Vidi se da su urezana prije desetak ili više godina, dakle, pobuna godine 1991. imala je duboke korijene. Nadamo se da su sada temeljito počupani.

Na najvišem vrhu Hrvatske poslije oslobođenja

Na visini od 1500 metara ulazimo u klekovinu planinskog bora i nakon tri sata hoda smo na vrhu Dinare kod Sinjala (1831 m). Neopisiva sreća, međusobno čestitanje, divni vidici na Peruču, kanjon Zrmanje, Obrovac, Knin i susjednu Bosnu. No, ni ta prelijepa priroda nije bez tragova srpskih pobunjenika. U svom bezglavom bijegu ostavljali su za sobom oružje i opremu. Na samom vrhu našli smo "zolju" i prilično streljiva. Nakon prigodnog slikanja i uživanja u vidiku krenuli smo dolje. U planinarskom domu mali odmor i zatim povratak u Knin. U gradu smo prijavili policijskoj postaji pronalazak vojne opreme i oružja i nakon toga se uputili u obilazak grada. Život se postupno vraća. "Kava u Kninu" je dio turističke ponude, a doći i ne slikati se ispod hrvatskog stijega na tvrđavi, ne dolazi u obzir. U kasnim večernjim satima povratak u Bjelovar. Sve se završilo sretno i uspješno.

Na pohodu nam je pomogao Poljakov vodič "Planine Hrvatske" u snalaženju po Dinari. Rasprodan je i dobro bi bilo tiskati novo izdanje.

Na kraju, preporuka svim planinarima koji misle krenuti na Dinaru: prije polaska svakako se javite u Policijsku postaju Knin, da se upoznate s prilikama u planini.

Planinarski dom na Brezovcu danas

Na Mosor sa sjeverne strane

SMILJA PETRIČEVIĆ, Split

Dugopolje. Praskozorje. Seoska tišina i mir toga nedjeljnog jutra spustili se na čitavo Podmosorje i tu tišinu odjednom poremeti lavež nekakvog pseta, nekoliko se prozora otvori, proviri poneka glava i opet sve utoru u tišinu, prozori se naprsto zatvore.

- Budale!

Znam da su tako pomislili seljaci videći nas kako hitamo kroz selo prema mosorskim vrletima. Odnekud se javio pijetao i ja mu odgovorim. Iz obližnjeg kokošnjca začu se kokodakanje.

- Umukni, probudit ćeš čitavo selo svojim kikujekanjem, a kokoši će misliti da im je stigao novi ljubavnik - prekori me Rile.

Selo me iznenadilo svojom čistoćom i redom: ispred svake kuće vrt sa cvijećem, s balkona vise viseće ruže.

Penjući se polako prema Mosoru vidjela sam da je s ove, sjeverne strane sasvim drugačije nego na južnoj, uostalom, kao i sve primorske planine. Dok su s južne strane sve sive, sure, okomite i gole, dotle su sa sjeverne šumovite, s blagim terasastim kaskadama.

Staza je bila ugodna, široka, tu i tamo nazirala se poneka markacija.

- Tu između Križana i ove staze nalaze se pećine Đuderina, Golubnjača i Velika Pećina, jedna je s vodom - reče Rile. Prostor lijevo od nas zove se Japage, jednako kao i onaj na putu za Rujno u Velebitu. Krasan je ovaj predio zar ne?

I dok smo se polako penjali, čujemo odjednom neke glasove. Nakon nekog vremena stigla su nas četiri momka noseći vreće na ramenima i rance na leđima, dok su dva psa trčkarala za njima.

- Cement - reče jedan - popravljamo djedovinu. Pokušavamo se vratiti na stara ognjišta naših pradjedova koja su već odavnina napuštena. Obnovit ćemo nekoliko kuća i, s obzirom da gore ima dosta vode i jedan izvor, napravit ćemo čatrnju.

- Odlično - rekoh.

- Aj' Bog - pozdravi drugi momak - mi ćemo brže, a vi dodite za nama na čašicu. I odlepršaše momci poput ptičica, dok smo mi kaskali za njima.

- Što ti je mladost! - rekoh glasno.

Nakon nekog vremena opet smo čuli njihove glasove i veseli lavež. Kad nas je put doveo do njihove kolibe, zatvorila sam oči, jer mi se u trenutku pričinilo da vidim Tatekovu kolibu na Velebitu. Ali ne, ne, brzo opet otvorim oči. Stojim tu, na Mosoru, ispred kamene kolibice. Momci su nas ponudili kavom i pozvali da s njima ručamo, ali smo im se zahvalili.

Ušla sam u kolibu. U jednom je kutu na ognjištu pucketala vatrica, a na komoštrama već je visio bronzin u kojem se kuhao kiseli kupus s kaštradinama (dalmatinska suha ovčevina). U drugom kutu bila su četiri ležaja na kat, a pod je bio zemljani.

- Uredit ćemo ovo ka maleni otelčić seoskog tipa - smijao se jedan momak. Okolo kole ćemo posaditi krumpir i salatu i zelje i sve ča se ide (jede) i raste na zemlji i u zemlji i oko nje.

A kako ovdje ima dobar izvor, uredit ćemo i njega, pa napravit gustirnu, ospesobit nekoliko kućica za odmor, bit će tu pravi mali raj. Neki nam se seljaci rugaju da smo blesava klapa, a ja san bija i u Sloveniji pa san vidija kako tamo kuri seoski turizam po brdimu, pa san pomislila a zašto ne bi i mi tako nešto pokušali. Uvik, uvik triba neko početi, pa eto zašto ne bismo i mi pokušali - raspričao se jedan od momaka više za sebe nego za nas.

- Kada završi ovaj prokleti rat, probajte nekako dati u javnost za ovaj kraj, za ovu kolibu i druge kada ih ospesobimo, jer znam, Europljanima je dosta civilizacije, automobila, smoga, buke i galame, svi žele mir, tišinu, povratak prirodi i onom iskonskom što je civilizacija izbrisala iz naših sjećanja - rekoh, sjetivši se u tom trenutku i Barbare Lapena-Brakus koja je godinama vodila Nijemce po Velebitu s mazgma od Obrovca do Stapa, neki su išli i dalje, a svi su bili ne samo sretni, nego oduševljeni, očarani netaknutom divljinom, zvukovima noći, počev od huka sove do zavijanja vuka samotnjaka u velebitskim gudurama.

- Trebalо bih - rekoh glasno - ali kako?
- Bilo kako - umiješa se Rile. Prvo osposobiti i urediti stazu, napraviti pristup do svake ponikve, osposobiti mjesta za kampiranje, jer vjerujem da će vrlo brzo doći vrijeme i planinskog turizma u nas, pa i na ovaj naš Mosor. Osim toga, Mosor je bogat i ljekovitim biljem, pa bi se i to moglo komercijalizirati.

- Ni govora - prekinem ga, - pa da dođu ljudi kao onaj naš "Docent" i sve živo počupaju, jer kud takvi prođu, tu trava ne raste.

Momci su nas dopratili do prvog vidikovca.

- Znate, često sam poželio da uzmem koji dolac pa da posadim krompira i kupusa - reče Rile.

- Ta tko vam brani? - jedan će od momaka.

- Šalu na stranu, pa da zaboravim gdje sam ga posadio i upadnem u tuđi kupus, pa da me nabiju na ražanj - nasmija se Rile. Star sam vam ja za takve avanture.

- Zovem se Perica Vlado i ako zaželite doći ovamo, samo mi telefonirajte u Dugopolje pa će vas sačekati - reče nam momak na rastanku.

Oprostili smo se tako od tih ljubeznih momaka i krenuli nasumce, slijedeći trag životinja, ovog puta krave, jer krava je toliko mudra i pametna da se ne vere kao mi po stijenama, nego lijepo i mirno ide starom utabanom stazom ugodnom za njenu težinu. Na nekim mjestima gubili bismo njen trag, pa išli "direkcionima". Kada smo napokon izbili na Ljubljanske doce, još smo jednom svratili pogled dolje prema Dugopolju. Zaista lijepo selo, sa crkvicom na brežuljku i kućama poredanim u dva reda. Dugo smo gledali Dugopolje kako spava mirno toga nedjeljnog jutra u zagrljaju kamenjara, čekajući mirne i bolje dane. Čekajući da se netko od naših pametnih glava sjeti da postoji seoski turizam, da postoji i zabrđe, a ne samo primorje, da postoji i planina sa svim svojim ljepotama. Neka nam bog prosvijetli pamet pa da na neki način pomognemo ovim našim seljacima preživljavanje u ovom kamenjaru, ispod ove planine Mosora. Pomognimo onima koji ostadoše tu da čuvaju ognjišta djedova svojih.

Kada smo izbili na prijevoj, ispod nas su se sada lijepo vidjeli i Ljubljanski doci sa starim napuštenim stajama.

- Dolje desno ispod Ljubljana dvije su prekrasne pećine, Snižnica i Lebrduša - objašnjava Rile, dok smo sjedili na prijevoju i lutali pogledom okolo. A kada mi je pogled odlutao daleko, daleko prema

Šimića staje na sjevernoj strani Mosora

bosanskim planinama, znala sam da je i Rile u tim trenucima pomislio na naše planinare i prijatelje iz Bosne. Tko zna gdje su sada i jesu li živi?

- Vidi ga, Velebit, - povika Rile odjednom, - vidi naše starine! I zaista, daleko prema sjeverozapadu nazirale su se konture moje voljene gore. Osjetim tupu bol. Dosta mi je da zavapim: "O, Bože, Bože svemogući, već danima, mjesecima molim Te, pomogni mi da zaboravim. Ali nema zaborava, nema mira, nema ništa osim pipaka čežnje i boli što me nagrizaju. Bio je, eto, dovoljan jedan pogled da sve bukne nanovo, da bukne bol koja razara. Čitav jedan život, sa svojim lijepim i tužnim trenucima, i svi oni koji su bili dio tog življena moraju biti izbrisani iz sjećanja. Znam da će jednom doći taj dan kada ću gledati unatrag bez boli, ali to treba čekati, čekati. A sada? Naprijed, koračaj dalje i ne okreći se! Život se ne može vratiti natrag, niti se prošlost može promijeniti.

Zatvaram oči i opet ih otvaram te rečem Rili koji je koračao iza mene:

- Idemo, Rile, idemo, - i krenem a da se više ni jednom nisam osvrnula prema natrag.

- Prekasno je da se penjemo na Ljubljjan, već je prošlo podne, nego ćemo tamo kod moga bora ručati, pa onda polako dalje prema Žrnovnici - predloži Rile.

Lak ljetni povjetarac s mora titrao je borovim iglicama dok smo se mi u njegovu hladu odmarali toga ljetnog dana, ljeta gospodnjeg tisuću devetstotina devedeset i četvrtoga.

"Papa" u graničarskom kraju

VID MARIĆ, Pleternica

Dilj-gora je najniža u Požeškom gorju (Jurje brdo 471 m). Na njenim južnim obroncima smjesila su se siromašna odvoračka sela, koja se još od turskog doba zovu "graničarski kraj", a žitelji tog kraja graničari. U tursko doba oni su imali malo zemlje, uz to konja i pušku, te su čuvali granicu od upada Turaka. U tim krajevinama rasli su glasoviti slavonski hrastovi, divovi čiji smo posljednji primjerak našli između sela Brčino i Zdenci. U mladoj šumi, gotovo šikari, čiji su deblji primjerici debljine noge, pronašli smo grdosiju - starog i oronulog diva. Narod tog kraja prozvao ga je

"PAPA HRAST", vjerojatno zbog njegove veličine i moćnosti. Šumarskim mjerenjem na visini od 130 cm obujam hrasta je 562 cm. Širina koja izaziva divljenje i strahopštovanje. Podnožje je veće, ali neravnomjernost korijena ne bi dala pravu sliku. Po procjeni šumarskih stručnjaka starost je preko 500 godina, jer je u pitanju vrsta "kitnjak" koja sporije raste.

Oni koji žele proniknuti čud ovog stoljetnjaka moraju stati u njegovu sjenu, promatrati ga, i sjetiti se stihova planinara Milana Kaučića, pjesnika i ljubitelja prirode.

STARI HRAST

*Gdje su frule
i gajde slavonske,
tambura,
dok ti na koljenima života
svu noć gledaš za zvijezdama.*

*Gdje su suveniri
sva tkanja,
svi vezovi i potke slavonske,
gdje su stoljeća
i vode što protekoše,
dok ti na koljenima života
svu noć gledaš za zvijezdama.*

*Gdje si Slavonijo,
ravnico,
da izustiš tišinu,
dok bez frule*

*i tambure
umire tvoj stari hrast.*

Milan Kaučić

Na Velikom Kozjaku

Foto: S. Žilajković

Na Kozjaku i Hajdučkim kukovima

STJEPAN ŽILAJKOVIĆ, Zagreb

Desetak minuta prije šest sati autobus stiže na mjesto polaska. Planinari polako pristižu i odmah ukrcavaju opremu, tražeći mjesto u autobusu. Jutro je ugodno, lijepo, sunčano. U autobusu tiha glazba, a u okolnim ulicama mir, grad se tek budi.

Točno u 6 sati polazak. Prolazimo Karlovac, Otočac i, evo nas u Krasnom, malom planinskom mjestu (807 m), u lijepoj, plodnoj krasanskoj dolini. Brdskom cestom penjemo se u Velebit. Nailazimo na malen odvojak ceste udesno za Veliki Lubenovac. Tu izlazimo i pripremamo opremu. Idemo na Veliki Kozjak (1620 m), jedan od najljepših vrhova sjevernog Velebita. Izdiže se ponad Velikog Lubenovca, krškog polja ogrnutog zelenilom raznolikog bilja. Smrekove šume, planinske trave i cvijeće zapljuškuju nas prelijepim i opojnim mirisom što ga samo ovdje možete osjetiti. Zaista, Veliki Lubenovac je biser Velebita.

Nakon 45 minuta hoda nalazimo marku koja nas vodi lijevo u šumu prema Velikom Kozjaku. Staza je vrlo dobro markirana, u početku blažeg a poslije malo strmijeg uspona. Na kraju je još strmija, sve do izlaska iz šumskog pojasa. Iznenada se pred nama pojavljuje stijena Kozjaka u svojoj punoj veličini i ljepoti. Golema ponikva u podnožju kao da je čini još nedostupnijom. S ruba ponikve vidi se markacija na suprotnoj padini, u podnožju samog vrha.

Na vrh stigli smo oko 14 sati. Tu se nalazi kutija sa žigom "VELIKI KOZJAK m 1629".

Odmaramo se, jedemo, uživamo. Pogledi lutaju zelenilom nepreglednih šuma Štirovače nasuprot stjenovitom kolopletu Rožanskih i Hajdučkih kukova.

S vrha se vraćamo istim putem i u 17 sati dolazimo do Kuće na Alanu (1345 m). Ljeti je stalno

otvorena i opskrbljena. Spavamo u potkroviju, gdje se nalazi nekoliko soba s krevetima i madracima.

Sutra ustajemo u 5 sati i idemo na Hajdučke kukove. Na Lubenovcu smo u 7,45. Tu, u južnom dijelu doline, nalazi se drvena baraka uređena za kraći boravak planinara. Na kući tabla:

HPS

HPD "STANKO KEMPNY"

Kuća na Lubenovcu 1265 m

Desnom padinom doline dobro dobro markiranom stazom dolazimo na šumski put i nakon desetak minuta skrećemo desno u šumu. Uspinjemo

se kroz ponikve, prijevoje i jaruge. Što dublje ulazimo u područje kukova, sve se manje primjećuje prisutnost ljudske ruke i motorne pile. Na kraju dolazimo u posve divlje, neprohodno područje nedirnute prirode. Samo dobro markirani smjer može nas dovesti do cilja. Na kraju je vrlo oštar i težak uspon preko kamenih blokova i evo nas u središtu okomitih stijena, silnih jama, grebena i kukova. To treba vidjeti, doživjeti!

Vraćamo se istom stazom do Lubenovca i zatim šumskim putem do Alana. U 17 sati krećemo za Zagreb spuštajući se cestom prema Jablancu.

Na Malom Rajincu

JOSIP GOBAC, Zagreb

Polovicom toplog srpnja članovi kutinskog PD "Jelengrad" obnavljali su markacije na stazi od Zavižana do Jezera povrh Krasna. Staza je bila zapuštena, njom se malo prolazi pa je trava i žbunje brzo obrastu.

Kutinčani su tri dana, od sunca do sunca, otkrivali tragove starih znakova, provjeravali kartu i na biranim, dobro vidljivim mjestima zakapali čvrste bukove stupove s oznakama. Za razliku od markiranja kroz šumu ili po stijenama, ovdje na Jezerima mora se iskopati duboka luknja, iz šume donijeti čvrst stup, zakopati ga i još učvrstiti kamenjem da ga bura ili snijeg ne sruši. Kutinčani su to dobro napravili i sada se preko Jezera ide pouzdanom obilježenom planinarskom stazom. Prvi su je iskušali planinari iz Zadra i pohvalili je.

Poslije tri marljiva dana kutinski su planinari krenuli na Mali Rajinac (1699 m). To nije osobito težak izlet, za dva sata normalnog planinarskog hoda dosegne se vrh, ali je ovaj izlet bio poseban. U njihovu društvo je Miroslav Trupeljak, zaneseni ljubitelj prirode i planinarenja, miran, uporan i potome sličan mnogim planinarima. Ali Miroslav je od djetinjstva slijep. Sam ne bi smio krenuti u velebitske labirinte, mora imati nekoga tko mu je sličan, strpljiv i uporan, tko će ga voditi, upućivati i opisivati okolicu. U PD "Jelengrad" to svaki put radi drugi planinar. Ovaj put bio je to predsjednik

društva g. Ivica Mataić, inženjer iz kutinske "Petrokemije".

Krenuli smo ranije ujutro, bila je rosa, kroz bukovu šumicu stazu je prekrio debeli sloj lišća i bilo je ugodno hodati, za razliku od staze u kukovima gdje tvrd kamen otežava hod, nabija koljena i umara. Iza šume počinju godinama nekošene livade, neravne od nabujalih busenova, čini se kao da čovjek hoda preko željezničkih šlipera, neugodno i zamorno. Staza vijuga niz ponikve, spušta se pa se opet uspinje do sljedećeg proplanaka. Sunce je nisko, tek je izašlo, u protusvjetlu obasjava vrške kamenova, cvjetove i ocvale trave. Oko svega lete rojevi mušica, što sve čini neobičnim i nesvakidašnjim.

Svi su zadovoljni, simpatični inženjer Mataić nije ni jednom riječu isticao svoju pomoć da Miro dohvati vrh Malog Rajinca. Njegova pomoć slijepom planinaru nije ni prva ni posljednja u svijetu, ali je ljudska i lijepa, zasluzuće da pred njim skinemo kapu do poda! Hvala PD "Jelengrad", jer su svi pomogli da Ivica i Miroslav uspiju, pokazali su dobrotu, spremnost na pomoć i žrtvu za čovjeka.

Zastajkujemo i sačekujemo Ivicu i Miroslava, idu korakom, nogu do noge, Miro se drži za štap kojim ga Ivica vodi, desnom rukom okretno tucka svojim štapom. Idu tako bez zastajkivanja i posrta-

nja. Čujemo kako razgovaraju, Ivica upozorava na kamen što viri iz trave i na strminu što se ruši u ponikvu. Opisuje mu cvijeće što ga obasjava jutarnje sunce. Penju se korak po korak.

Staza vodi okolo ponikve, napravi čitav polukrug i onda se ustremi na cvijećem posut brijeđ. Zrela trava, puna bijelog, žutog i crvenkastog cvijeća, ukrašava livadu koja se zdesna uspinje do guste tamnoplave šume jela što izgledaju kao lava razlivena niz Pivčevac. Ponikva je duboka, strmih strana, obrasla visokom glatkom travom, hoće li Miro uspjeti da se ne odsklizne niz padinu? Ivica je pažljiv kao roditelj: "Pazi, sljedeći korak ide preko kamena, desno je strmina!" Miroslav ide oprezno, pipa svojim štapom i prelazi prepreku.

Uspinju se livadom do stijena pa opet do stupa na kome su prekjučer postavili markaciju. Tu ih čekaju oni što idu malo brže. Obradovani su kako Ivica i Miro dobro napreduju. Miro veselo opisuje obilazak duboke ponikve i oduševljeno govori o mačuhicama koje je svojom istančanim opipom doživio kao meke i malene, o stazi kroz šumu pa onda o izlazu na otvoreno i osjećaju sjaja i topline osunčane livade. Ostavljamo križanje i stazu prema Pivčevcu. Uskoro ulazimo ponovno u šumu, staza počinje strmo vijugati dolje. Ivica i Miro nastavljaju poletno, staza jest strma ali je čista i bez većih prepreka.

Na proplanku smo s koga se ruše ponikve a iza njega počinje gusta smrekova šuma. Sa suncem u pozadini uopće ne liči na šumu već na zastrašujući crni zid, protusvjetlo nam ne da da osjetimo lijepo stožaste tamno zelene oblike, već sve stapa u tešku tamnu gromadu. Livadom se prelijevaju mirisi trava a iz šume nas oblijeva smrekova svježina. Jaka sunčeva svjetlost raspršila se travom i velikim buketima bijele brdske ivančice, a kraj šume osvijetlila mnogo vratića. U svu tu milinu pomijesali se napasni obadi kao njeno protuslovlje. Jedva čekamo hlad, prije same šume preplašili smo jato prepelica, nestale su u trenu.

Pod Rajincem smo, staza zalaži u šumu i stremi kao da vodi u nebo. Lijevo i desno polegla debla ostarjelih jela. Odživjele su svoj vijek i tromu legle na strminu, na svoj vječni počinak. Sklopile su one goleme grane da u posljednjim danima što manje smetaju mladima. Nekada gizdave, tamno zelene, vitke do neba, visoke kao da oblacima dodiruju krila, sada sa staze slušaju divljenje planinara o svojoj veličini i stasitosti. Planinske bukve

Josip Mucko iz PD "Jelengrad", Kutina, označava stazu na Velebitu

grbavih podnožja, dostojanstvene u buri i skrušene pod teretom visokih velebitskih snijegova, broje bog zna koje planinare što se polako dižu do Rajinčeva visa.

Od prvoga koraka rano jutros naša se dva planinara nisu razdvajala, ostali su išli čas sprijeda čas otraga i stalno ih imali na oku. Ivica naprijed, Miro otraga, uz opisivanje svakog koraka došli su eto gotovo do cilja. Još malo kroz livadu između burom ošinutih jela doći će do samoga stjenovitog vrha. Ne izgledaju umorni, ne tuže se. Odjedanput Ivica zastane, spazio je ljiljan zlatan, rastao je uz bijeli kamen na visokoj stapci i svojim zavrnutim žutim laticama okrenut suncu izgledao kao kupac na plaži. Mora se žuriti da za kratkog ljeta sakupi energiju, sazori i dade klice za novi cvijet.

Ivica je inženjer, ali zorno opisuje okolicu i sam cvijet. Miroslav ga s osjećajem opipava i bilježi u svoje sjećanje. Koliko li je put Ivica stao tako i opisivao! Kod Generalskih ili Carskih dolaca toliko se zanio opisima da su idući od cvijeta do cvijeta skrenuli desno prema Tromeđi umjesto lijevo

na Rajinac.

Više ne čujemo prijatelje: Vladu Ilijša, Josipa Mucka, Milana Katalinića i Elviru, Ivičinu kćer. Oni su već na vrhu, i mi ćemo, samo strmina se sada penje kao na Velikom Zavižanu preko visokih kamenih stepenica. Pomicljam kako bi bilo dobro da Miro sačeka ovdje pod samim vrhom. Dobro da nisam to i izustio, uvrijedio bih obojicu.

Uz tople riječi Ivice Matajića, Miroslav se uspentrao najboljim putem kroz stijene i našao se na

samom vrhu. Stajao je i okretao se kao da dohvaca obzor. Što li je razmišljao? Odjedanput, Vlado ga pozove na krštenje prvog vrha od 1699 metara.

Veselio se, i mi s njim. Na povratku sve se ponovilo: Ivica i Miro nisu se razdvajali, povezani istim smislom ovog planinarskog izleta vratili su se u dom. Miroslavov uspon na Rajinac pobudio je u domu zanimanje i poštovanje. Njegovi opisi izleta, krajobraza, cvjeća i livada s veselom glazbom šturaka bili su slikoviti i zanimljivi.

Kako nisam upoznao dr. Antu Rukavinu

LUCIJAN SMOKVINA, Varaždin

Godine 1976. prešao sam s prijateljima sjeverni i srednji Velebit. Razišli smo se na Baškim Oštarijama uz dogovor da ćemo nastaviti put duž južnog Velebita čim bude moguće. Dogovor je uskladen za 1979. g. i u četvrtak 8. rujna u planinarskom skloništu na Oštarijama kod Jure Brkljačića trebali smo se sastati Vlade iz Senja, dr. Mile iz Bibinja, Zagrepčanin Draško iz Zavale i ja iz Varaždina. Utanačenog dana krenuo sam na put ranije da u Gospiću potražim, upoznam i pozdravim vrlo popularnog ličkog planinara i planinarskog pisca dr. Antu Rukavinu.

Međutim, što je bilo? U Gospiću su me najprije uputili predsjedniku planinarskog društva, on me je poslao drugom planinarskom funkcionaru i tako sam prolazio Gospićem od adrese do adrese, ne uspjevši doći do Rukavine. Bilo mi je malo čudno to lutanje, ali sam se morao s tim pomiriti. Izgubivši mnogo vremena, produžim na Baške Oštarije, gdje su me prijatelji već čekali. Tu prenoćimo i sjutradan krenemo Velebitom prema jugu. Nakon dva-tri sata hoda počne se približavati oluja. Stoga kod Šikić jatare prosljedimo Raminim koritom, kraćom i lakšom varijantom prema Šugarskoj dulibi. Već na ulazu u tu guduru nademo se u središtu jakog pljuska i grmljavine. U dnu korita primijetimo dvije životinje, jednu veću i drugu malu. Veli jedan kolega - srna s mladunčetom. Drugi misli da to mora biti neka druga životinja. Kad smo se još malo približili, razaberemo da je to uz srnu - zec. Dvije vrste divljači na okupu u prirodi vrlo se rijetko vide. U

toj guduri našle su se u zajedničkom strahu od grmljavine. Nisu čekale da im se približimo, jer je strah od došljaka veći od onoga drugog, pa su u času nestale u šumi.

Kod Šugarske dulibe nađemo na neobičnu cisternu. Bila je nepokrivena. Iako je zgrada sa čijeg se krova punila porušena daleke 1918. godine, dakle, već preko 75 godina nema ni redovite potrošnje, ni redovitog pritjecanja, vode u njoj ipak ima. Kažu da je vrlo hladna, što je prilično razumljivo, ali da je i pitka, činilo nam se prilično upitnim.

Nakon odmora nastavili smo prema Jelovoju ruji. Izbijemo na neke vrste brdske ceste, koju su vojnici tadašnje vojske popravljali, slažući po njoj razbacano veliko kamenje. Među oblacima, poslije kiše, poput prividjenja pokazivalo nam se veliko vojno zdanje na vrhu Panosu.

Bivša lugarnica na Jelovojoj ruji već se tada počela raspadati - šuplji krov i vidik s ležaja do zvjezda. U kući nema mogućnosti za vatru i sušenje. Naložili smo vatru pred kućom i na improviziranim kolcima sušili mokru odjeću. Postojala je još jedna prostorija, ali je na vratima pisalo "ne obijaj", što smo mi preveli s "ne provaljuj", pa nismo ni pokušali ući. Po povratku čuli smo da ta vrata nisu ni bila zaključana i da je unutra bio štednjak.

Za moju priču to i nije važno, jer će nam sve nadoknaditi udobna kuća na Visočici. Svi oni koji su se u Gospiću sa mnom "loptali", obećavali su da će dom na Visočici svakako u nedjelju biti

otvoren i da će doći dežurni, kako se tada reklo. No nitko nije dolazio ni u subotu ni u nedjelju. Djelovalo je to na nas malo neozbiljno, ali smo neostvareno obećanje prihvatali kao posljedicu planinarskog amaterizma. Tek mnogo godina poslije shvatio sam što se zapravo događalo u Gospiću.

Dr. Ante Rukavina u "Hrvatskom planinaru" br. 3-4/1992, str. 74 kaže: "Već sam tada imao dosje u miliciji, a netko je prijavio da sam bio sam na planinarenju. Istu večer nakon mog izleta (opisanog u članku "Sam na Crnopcu", "Naše planine" 5-6/1977) milicija je tijekom noći potražila desetak gospičkih planinara, da ih ispita kuda sam ja mogao sam ići i zašto. Poslije su točno utvrđili trasu mog lutanja, jer ja svagdje kažem tko sam i što sam. To se ponavljalo više puta, pa mi je onako izdaleka savjetovano da nikuda ne idem sam. No koga je Bog u planinu okrenuo, taj baš ne sluša svake ..."

Kad sam ove riječi povezao sa svojim lutanjem po Gospiću, dosjeto sam se da su svi nastojali spriječiti naš susret. I tako se dogodilo da nikad nisam susreo dr. Antu Rukavinu. Upoznao sam ga samo iz njegovih prekrasnih opisa velebitskih staza i vidika.

In memoriam

dr. Ante Rukavina

31.1.1994 - 31.1.1996.

Kamo ću za 90. rođendan?

DRAGICA LIČINA, Zagreb

Obronci Kapele, guste šume, gorski brzaci, potoci kratkog toka, ponori i špilje glavno su obilježje moga rodnog kraja. Tu je bilo više starih frankopanskih gradova, a među najpoznatije spada Modruš koji se spominje još u 12. stoljeću. U Oguulinu se rodila naša najpoznatija dječja spisateljica Ivana Brlić Mažuranić zvana hrvatski Andersen.

A starac Klek šuti i čuva tajnu o davno prohujlim vjekovima i ljudima koji su oko njega živjeli ili ga posjećivali. Iza moje rodne kuće jasno je bio vidljiv u svojoj dužini i ljepoti. Kao djeca tvrdo smo vjerovali u vještice koje jašu na metli, pa kada bi se oko njegove glave motali neki čudni oblačići, kleli bismo se ("bokibogme") da smo ih stvarno vidjeli.

A u Klekovu zaleđu same ljepotice: Bjelolasica, Bijele i Samarske stijene, Mala i Velika Kapela, na koju se gotovo neprimjetno nadovezuje veličanstveni Velebit sa svojim Vilama Velebita, a iza svega nadaleko poznato naše plavo more čiji miris katkad osjete i žitelji toga kraja.

Rođena sam u selu Skradniku 29. srpnja 1906. (općina Josipdol), a krštena u Oštarijama u župnoj crkvi Velike Gospe. Spominje se još u 15. stoljeću kao katedrala. Poslije je porušena od Turaka i nanovo sazidana. O njenom davnom postojanju svjedoče još dobro uščuvane stare zidine.

Osim mnogo jama i rupa, u koje smo mi djeca bacali kamenčiće slušajući kako se odbijaju i polaganu nestaju. Najpoznatiji je fantastičan Đulin

Na početku planinarske karijere . . .

Ponor u Ogulinu. U našem je selu jamu "Mandalinu" istraživao geolog dr. S. Božičević. Mjesto Tounj, udaljeno oko 5 km, nalazi se iznad samih ponora i špilja punih prekrasnih siga i mnoštva blještavih oblika.

Ima još nešto po čemu je poznat ovaj kraj. U davna vremena, još prije rimskih osvajanja, živjeli su tu tajanstveni narod Japodi. Poznata su njihova nalazišta i nekropole. Otkud su došli i kuda su nestali?

Školu sam polazila u Josipdolu i Ogulinu, a nastavila u Zagrebu kamo smo se doselili 1919. godine i nastanili u Trnju gdje i danas živim. Svoj radni vijek provela sam u pošti u Jurišićevoj ulici. Tek nakon odlaska u mirovinu počeo je moj pravi planinarski život, a do tada uglavnom Sljeme i Samoborsko gorje. Tada još nije bilo prevoznih sredstava kao danas, pa je trebalo gotovo od Save pješačiti na Sljeme i natrag. U Samobor nas je vozila "peglica" u kojoj je uvijek bilo veselo. Pa niti Oštrec nije bio tako "blizu" kao danas.

Nakon upisa u PD "Željezničar" 1955. stekla sam mnogo dragih prijatelja, na primjer pok. Dragu Belačića (Žohara) koji nas je vodio na Triglav, Petra Armaninija (sada ima 101 godinu!), pa popularnog Dolfija i Vilma, Neferovića, Grubišića, Zorku Šafar - Gruden, pokojne Viktora i Ružu Pompe, Zrinku i mnoge druge.

Nisam u društvu imala nikakvu važniju funkciju ali gdje god je trebalo pomoći uvijek sam se rado našla pri ruci. Jednom davno, prigodom neke dobrovoljne akcije, nosila sam iz Braslovja madrac

na leđima za naš dom na Oštrecu. Prigodom neke svečanosti primila sam Zlatnu značku Planinarskog saveza Hrvatske, a prije toga dvije srebrenе i više pismenih priznanja. Posjedujem i značku "IPP" jer sam prošla Istarski planinarski put.

Teško je se sjetiti svih planina i doživljaja, no nekako mi je u najsvježijem sjećanju ostala Učka.

Jednoga lijepog proljetnog dana nas oveća grupa krenula je iz Medveje na Učku. Dan je blistao u svoj svojoj proljetnoj ljepoti. Penjući se nismo znali na koju bismo stranu gledali. Nije se znalo što je plavije, more ispod nas ili plavi encijani koji su nam se smješkali iz zelene trave, "... a nebo tak plavo kak niš na svetu ni" (D. Domjanić). Vrh Učke blistao je od bjeline skoro palog snijega. Na nekom sunčanom proplanaku obuzelo nas je ludo, spontano veselje, počeli smo se svi bratiti, grliti i ljubiti, iako smo gotovo svi odavno bili na "ti". No silazak nije bio veseo, postali smo sve tiši jer mnogi nisu mogli lako izdržati gotovo 1400 metara čiste nadmorske visine.

No drugi put, u kasnu jesen, Učka je pokazala svoje drugo lice. Iznad Poklona zahvatila nas je takva snježna vijavica kao da snijeg pada odozdola gore. Mnogi su pokušali obući kabanicu, a jednoj je planinarki, kada je to pokušala vjetar istrgnuo kabanicu iz ruke i samo je tužno promatrala kako

Na kraju planinarske karijere: uručenje diplome na Oštrecu

visoko u granju zauvijek nestaje njezina nova kabanica. Došavši tako mokri u meteorološku stanicu, domari su nas u čudu pitali: "Pa što vas zaboga po ovakvom vremenu nosi ovamo gore?" Nitko nije znao odgovoriti. Slažući po radnjama svoje mokre odjevne predmete, i sami smo razmišljali koja nas to sila vuče sve dalje i sve više. A nije nam to bilo ni prvi ni posljednji put (sličnu smo vijavicom doživjeli jednom na Zavižanu). Kada smo se ugrijali i osušili, počelo je prijateljsko planinarsko zadirkivanje i ruganje na svoj i na tudi račun račun i - dogovaranje za sljedeći izlet.

Ali ne završavaju svi izleti sretno. Sjećam se teške nesreće prigodom jednog izleta po Žumberku, kada smo se uslijed kvara na kočnicama s kamionom prevrnuli u neki voćnjak. Troje mrtvih, među njima i jedna od mojih najboljih prijateljica,

i više ranjenih. Uspjela sam iskočiti prije prevrтанja i samo sam stukla koljena. Ostaju bolna sjećanja, ali planinarski život nastavlja se i dalje.

Na sreću, ipak je mnogo više lijepih trenutaka koji se ne zaboravljuju. Ima li što ljepše nego kad u tamnoj planinskoj noći pogledaš nebo koje se zlati od milijuna zvjezdica, ili plavog svitanja i blistave rose, ili izlaska i zalaska sunca?

Za moj 88. rođendan moja su me djeca odvezla na Medvedgrad i Kraljičin zdenac, za 89. do Šoićeve kuće, a kamo će ove godine, za 90. rođendan? Iako sam priličnog zdravlja, više ne planinarim, jedino sam noću, u snu, često u planinama s nezaboravnim prijateljima. Draga sjećanja na ljepotu prirode, na šarenilo mirisnog planinskog cvijeća, uljepšavaju mi stare dane.

Oguline, da ti nije Kleka

MILJENKO PAVEŠIĆ, Rijeka

Naslov članka je početak u Ogulinu često pjevane pjesme "Oguline, da ti nije Kleka, čula bi se pjesma iz daleka". Mnogo je simbolike u tom stihu. Starac Klek svojom imozantnom stijenom i svojom izdvojenošću iz planinskih lanaca suvereno vlada ogulinskim prostorom. Tko god dođe u Ogulin ili prolazi vlakom, sigurno odmah pomisli kako bi zanimljivo bilo popeti se na tu izazovnu stijenu. Eto, baš zbog te privlačnosti Kleka brojne su prirodne i etnografske zanimljivosti ogulinske bliže i dalje okolice ostale zasjenjene i nepoznate. Čak i mnogi žitelji Ogulina slabo poznaju okolicu svojega grada. Zato ću opisati nekoliko zanimljivih lokaliteta i mogućih izleta.

Bistrac (na starijim kartama piše Bistra, na novima Bistrac), rječica je dužine četiri kilometra. Toponim Bistrac govori da je to rječica bistre vode. Ona je takva i danas. Izvor je svega jedan kilometar jugozapadno od željezničkog kolodvora Gornje Dubrave. Nekoliko izvora na rubu omanjeg polja tvori već u početku brzu rječicu. Gotovo na samom izvoru ostaci su vodenice. U cijelom svom toku Bistrac se probija kroz šumu bukve, hrasta,

graba, johe i ljeske. Bogat je vodom. Na brojnim mjestima nalaze se površine ujezerene vode, lijepe smaragdno zelene boje. Bistrac nema pritoka a niti kanala koji bi ga zagadivali otpadnim vodama. Kretanje je moguće bilo lijevom, bilo desnom obalom do nailaska na kolski most. Od njega dalje treba ići lijevom obalom. Jasno, malo je posjetilaca te je staza i dosta zarasla.

U gornjem toku još radi obnovljena vodenica. Vlasnik si je zbilja dao truda oko uređenja. Na prozorima i kod ulaza raste cvijeće. Sva drvenarija lijepo je i ukusno oličena, a preko brane izgrađen je čvrst pješački mostić. Tik do mostića veselo zuji mali dinamo napajajući elektro-energijom vodenici i par stotina metara udaljenu mlinarevu kuću. Ugodaj je jedinstven. Šum slapa i zujanje dinama nekako se stapa u neki opuštajući ugodaj. Sve to nadsvodeno je krošnjom stabala koja se gotovo dodiruju nad rječicom. U daljem kretanju dolazi se do mosta na putu Ogulin - Gornje Dubrave. Tu su ogulinski ljubitelji dobrog "ića i pića" izradili pečenjaru s nužnim sadržajima. Mjesto je dobro odabran i pogodno za odmor (pečenjara nije opskrbljena).

Dalje kretanje nastaviti lijevom obalom. Prolazimo pored brojnih brzaka i ljupkih površina ujezerene vode kristalno čistog Bistraca. Jedino što otužno djeluje u tom prostoru jesu ruševine davnih vodenica. Najednom iskrne lijep ali dotrajali most. Narod ga zove Lazin most. Vjerojatno je to bio narodni neimar koji je davno riješio pitanje komunikacije između Gojaka i Dubrave. Danas on tavori i čeka svoj kraj.

Šlag dolazi na kraju. Na velikom kamenom platou sa par mini otočića Bistrac se široko razliva i sa te ploče nekoliko metara visokim slapom pada u snažni brzak, gotovo slap rijeke Dobre. Na početku tog razliva Bistrac tvori oveće udubljenje mirne vode koje narod zove Jezerce a mladež koristi za kupanje. Zbog širokog razливanja dubina je mala. Treba se izuti i doći do ruba slapa pa s jednog od otočića uživati u tom padu i jurnjaviti vode dviju rijeka. Pedesetak metara uzvodno start je rafting ture na Dobri. Rafting - spuštanje pneumatskim čamcima niz divlje vode, sve se više razvija. Na Dobri je to počelo prije dvije godine nedjeljama u ljetnoj sezoni. Ako se i to doživi, odna je izlet duž Bistraca kompletan. Izlet se može završiti povratkom u Gornju Dubravu ili produžiti uzbrdo kolnikom do nedalekih prvih kuća sela Gojak.

Viničica (420 m), Gradina Modruš (678 m),

Zagorje, Rupećica, Šmitovo jezero, Sabljaci.

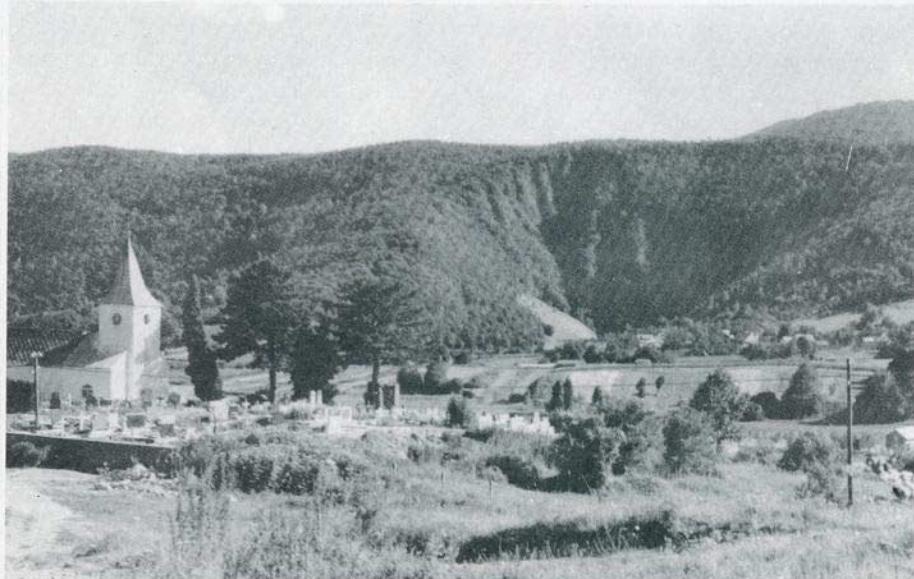
Na izlasku iz sela Skradnika u pravcu Josipdola (cesta Tounj - Josipdol - Modruš) izdiže se usamljeno brdašce sa crkvicom na vrhu. To je Viničica. Kod prvih kuća Josipdola, desno uzbrdo odvaja se kolnik koji pored lovačkog doma vodi do crkvice Svetе Katarine.

Vidici sa Viničice su iznad očekivanja za tako nisko brdašce: Ogulin, Otok, Oštarije, Josipdol, Mala Kapela, Krpelj, Hum. Sve kao na dlanu. Jasno, Klek svojom impozantnom pojavom daje pečat ugodaju. Za dobre vidljivosti posebno su lijepi vidici u pravcu Karlovca i Plešivice. Vrijedi prije uspona otići do župnog dvora u Josipdolu i zamoliti ključ od crkvice. Ukusno i lijepo je uređena, s ogromnom slikom Svetе Katarine na staklu. Dominira natpis: Sveta Kate zbrda Viničice čuvaj narod cile okolice. To nije smetalo četnicima da je granatiraju, na sreću nisu je pogodili.

S vrha Viničice Gradina Modruš tek malo strši ponad nedaleke Stražbenice.

Za Gradinu Modruš postoje dva prilaza. Od centra Josipdola stara Jozefina vodi ravno do crkve podno gradine. Drugi je prilaz novom Jozefinom, premda je i ona stara. U Modrušu kod gostionice skrenuti desno.

Vrijedi razgledati staru crkvu Svetog Trojstva te okolne zgrade davnašnje modruške biskupije.

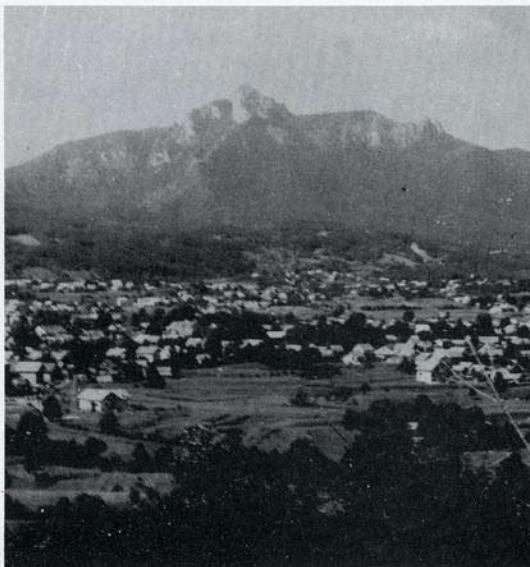
Sv. Petar. U pozadini desno Pećnik i lijevo Bukovnik, preko njih vodi nova staza na Klek

Ključ od crkve može se dobiti u obližnjoj kući kod ljubazne domaćice. Od crkve, pored zdenca vodi južnom padinom visa stazica za Gradinu odakle se otvaraju lijepi vidici. Posebno je lijep vidik na jezero Sabljaci i Zagorsku kose. Spustiti se treba stazom koja vodi sjevernom padinom do crkve, a zatim produžiti starom cestom prema Josipdolu oko 800 metara. Tu se ulijevo (zapad) odvaja kolnik ka zaseoku Lug, i dalje do crkve Svetog Jurja u Donjem Zagorju. Crkva je smještena na uzvisini sa prostranim dvorištem kojim dominiraju prastare lipe. Ako je crkva zatvorena obratiti se župniku koji će rado ispričati pregršt zanimljivosti Zagorja. Tijekom života bio sam u mnogim crkvama i ni u jednoj nisam video sat. Tu, u crkvi na običnom zidu, velik sat otkucava vrijeme.

Nastavak ture vodi cestom u pravcu jezera Sabljaci (na karti piše Mrežnica - jezero) oko jedan km, pa uskom asfaltnom cestom lijevo (zapad) ka Rupećici i Šmitovom jezeru. Rupećica je kovanica od imenica rupa i pećina. To je dolac promjera oko 80-100 metara, gusto obrastao visokim stablima. U gornjem dijelu iz pećine izvire potok koji puni jaz. Ispod njega je mlin, a odmah ispod je rupa u koji ponire potok. Prirodna zanimljivost! Nekoliko sto-tina metara dalje nalazi se Šmitovo jezero divne zelenkaste plave boje. Usred šume, u potpunoj tišini bez ikakvih ljudskih zahvata, bešumno teče voda iz manjeg u veće jezera. Mjesto kao stvoreno za odmor i sanjarenje.

Dionica od Modruša do Šmitovog jezera pješačka je tura. Autobus čeka kod spomenutog odvojka. Laganom vožnjom uz obalu jezera Sabljaci stiže se u Ogulin.

Posjetitelji Kleka uglavnom se zadovoljavaju usponom na vrhunac. Svakako je to zadovoljavajuća jednodnevna tura, pogotovo ako se pješači od Ogulina. Ako se pak noći u domu i ako se koristi autobus, velika je šteta vraćati se s Kleka u Bjelsko. Autobus treba uputiti u selo Vitunj, gdje čeka u dogovorenem vrijeme. Mi krećemo preko Opaljenog i Gladnog vrha do vitunjske Gradine, pa kasnije spust u Vitunj. Dionica od Opaljenog do Gladnog vrha ostat će u nezaboravnom sjećanju. Taj dio je i markiran (do Gladnog vrha) kao dio Goranskog planinarskog puta. Trasa vodi kroz nedirnutu prastaru šumu bukve. Tu nema staza, puteva, sječe. Sve je onako kako je oduvijek bilo. Bukve podsjećaju na gigantske sekvoje. Povremeno se otvaraju vidici ka Ogulinu i Kleku.

Klek iz Ogulina

Poseban užitak predstavlja kretanje tim prostirima zimi. Zbog vrtloženja, na grebenu se taloži snijeg i stvara debeli pokrivač. Kretanje po njemu, posebno sa skijama, predstavlja pravi užitak. Pošto zimi nema lišća, otvaraju se vidici dokle oko seže. Prolaskom Gladnog vrha napustiti markaciju GPP i kolnikom udesno (istok) sići na vitunjsku Gradinu. Na narednom raskrižju također desno. Stigavši na uski greben, krenuti stazom grebenom do Gradine. Njom se treba i vratiti i spustiti u Vitunj.

Ako se pješači (nema autobusa), onda je probitajnije iz Vitunja preko sela Brestovca ići u Ogulinski Hreljin na želj. kolodvor. To je znatno bliže nego u Ogulin.

Osobita zanimljivost na ogulinskom području je Jama Sopača. Gledajući jamu dobiva se dojam kao da je tu pao velik meteor. Objašnjenje bi trebali dati naši speleolozi. Po običaju, narod ima svoje viđenje i podatke o jami. Govore o stra-vičnim dubinama, čak do 500 m! Jama se nalazi jugozapadno od Zagorske kose (tt 844 m, list karte Ogulin 3, izdanje Vojnogeografskog instituta 1968. g. Kvadrat x=5000, y=5512).

Nažalost, na opisanim prostorima nema planinarskih markacija osim na dijelu Opaljeni-Gladni vrh. Preostaje jedino vodič ili ono: Kartu čitaj a seljaka pitaj!

Prirodu učiti u prirodi

ZLATKO PAP, Varaždin

KONSTATACIJA: Ivanščici treba udahnuti život.

Ivanščica je pusta gora. Tu i tamo zvuk "hil-tovke", poneki zalutali planinar, traktor i pas. Tako je svakog dana, a vikendom malko živne. Ostaju "tih kutki" gdje samo ptice i bijeg srne narušavaju tišinu. Toj lijepoj gori treba ljubavi i pažnje, treba je osmisliti.

MISLI: Tamo gdje ne mogu "auti", mogu maleni.

Skrivene amfiteatre gdje ne mogu "auti", može se pretvoriti u "učionice", jer prirodu treba učiti u prirodi, a ne među četiri zida vješati ono što zovemo "slikama". Ako se ne dožive pogledom i dodirom, ako se ne stапaju i uživljavaju u prirodi samoj. U tihom kutku glas učitelja i pravi pljusak dječjih pitanja oživjeli bi Ivanščicu. Dali bi joj smisao i sadržaj. I tako bi osamljena planina dobila nove prijatelje, poklonike, zaljubljenike.

IDEJA: Treba zapaliti i preorati jalova polja.

Kao riječ ne znači baš ništa. Ne govori ništa. Ideju treba iznijeti ljudima. Nešto kao da sijete polje. To polje treba zalijevati. Kontaktirati, maltretirati, dosadičavati, poticati, utjecati, na sve te ljudi, tisak, radio ... Ideja je prihvaćena samo da vas se riješe, samo zato i ništa drugo. Nisu vas ni slušali. Možda će se prepirati zove li se Ivančica ili Ivanščica. Takvo "polje" je jalova zemљa. Govorili ste ljudima koji ne vole prirodu, djecu, kojima sve sveto ne znači ništa. Polje treba zapaliti i čekati.

AKCIJA: Čekati najmanje dvije godine.

Dvije godine uvjeravanja, smjenjivanja, oštroprijed, stvaranje nove napredne garniture, unašanje "svježeg zraka", novih ljudi, mladih,

punih zanosa, energije, ljubavi prema prirodi, "zanesenjaka"!

ŠUMARIJA: Zalijevaj korijenje i ubrat ćeš plodove.

To je sada ključna riječ. Tu "glavni" mora biti "glavni". Vrstan stručnjak, pedagog, entuzijast, ljubitelj prirode, istinski zanesenjak. Korijenje treba zalijevati. Korijenje su "šljakeri", šumski radnici koji rade u prirodi, vole svoj posao žive u prirodi i vole je.

OSTVARENJE: Osmislit će se ideja i Ivanščica će živjeti punim životom.

Oni mogu gori udahnuti nov život. Oni će je osmisliti, urediti, dotjerati, osmislit će ideju. Zemљa na našem polju daje plodove. Ivanščicom se ori smijeh, usklici radosti, žagor, koraci, odmjerne riječi predavača, vodiča, pjev ptica zvuči drugačije. Sada lijepa planina živi svojim punim životom.

POUČNE STAZE: Svi mi učimo prirodu u prirodi.

Niz informacija koje na stazi obogaćuju vaš emotivni i spoznajni svijet. Spoznajte nove stvari koje niste uočili, ili su vam promakle, ili ste ih zaboravili, ili ih niste ni znali. Flora i fauna bit će vam bliskiji. Da bi se to ostvarilo, treba timski rad prirodoslovaca i niza drugih zanimanja. Učinit će Ivanščicu zanimljivom i onima koji kroče prvi puta njezinim stazama. Svi mi učimo prirodu u prirodi.

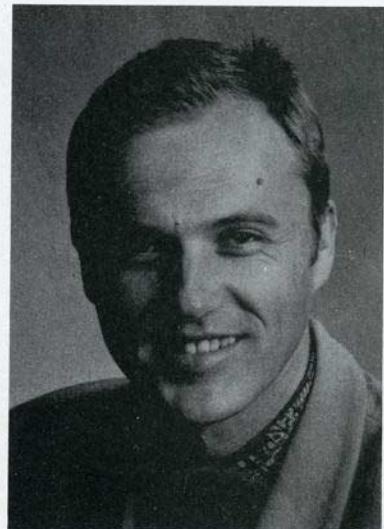
KADA MISAO POSTANE ŽIVUĆA STVARNOST, TADA POSTOJANJE PLANINE JEST POSTOJANJE RADOSTI, SREĆE, ZNANJA I PRIRODE POIMANJA.

- Cvijeću se divite, ali ga ne berite
- Svoje otpatke nosite iz planine sa sobom
- U planinarskim domovima se ne puši

Tko je tko u hrvatskom planinarstvu

ZORAN ŠIKIĆ

Roden je 17. veljače 1964. u Starigradu. Srednju školu pohađao je u Zadru i Karlovcu. Šumarski fakultet u Zagrebu završio je u veljači 1987. i odmah se zaposlio u Upravi NP "Paklenica" Starigrad-Paklenica na poslovima operative. U srpnju 1991. kao dragovoljac se uključuje u obranu Hrvatske, radeći na organiziranju obrane u južnovelebitskom području. Bio je zapovjednik pješadijske planinarske satnije. Demobiliziran je 1992. u činu natporučnika i imenovan najprije za v.d. direktora Javnog poduzeća Uprava NP "Paklenica", a od 23. listopada 1992. je i njegov direktor. Na tom mjestu radi najviše na prezentaciji i promidžbi Nacionalnog parka. Od značajnih stvari valja spomenuti video film o Parku, vodič Parka (obadvije na pet jezika) i Znanstveni simpozij povodom 45 godina od proglašenja Parka. Završio je dva međunarodna tečaja o upravljanju zaštićenim područjima i to 1993. u Rimu (u organizaciji Vijeća Europe) i 1995. u Trstu (u organizaciji UNEP-a). Član je Općinskog vijeća općine Starigrad i zamjenik načelnika općine Starigrad. Član je

HPD "Paklenica", a na prošloj skupštini izabran je za člana izvršnog odbora HPS.

ALOJZ KRAJEC

Također je novi član Izvršnog odbora HPS. Rodio se u selu Gotalovcu, općina Budinščina, 8. prosinca 1941. Po zanimanju je inženjer strojarstva. Radi u Hrvatskoj elektroprivredi d.d. u pogonu PTE "Jertovec",

Konjščina, na radnom mjestu vodećeg inžinjera u pripremi rada. Stanuje u Konjščini. Član je PD "Gradina", Konjščina, od njegova osnutka 14.3.1982. godine i tajnik od 1983. do danas. Najaktivniji je član i zaslužan za njegov rad, te je Društvo dobilo više raznih priznanja. Član je izvršnog odbora Medudruštvenog savjeta Zagorskog planinarskog puta (ZPP) od 1988. i njegov predsjednik od 1990. do danas. Bio je član Glavnog odbora HPS od 1990. do 1994. kao predstavnik ZPP. Završio je tečaj za vodiče društvenih izleta i glavni je organizator izleta u Društvu. Sudjelovao je u izgradnji planinarskog doma na Grebengradu, u obnovi Rossijevog skloništa na Velebitu i planinarskog doma u Jablancu. Posebno je zaslužan za uređenje društvenih prostorija u potkovlju stambene zgrade, gdje se okupljaju članovi Društva. Organizirao je uređenje i markiranje planinarskog puta Konjščina - Ivanščica te se brine o njegovu održavanju. Obišao je sve hrvatske planine, mnoge vrhove u Sloveniji, Grosoglukner i Olimp. Obišao je 35 transverzala. Dobio je više društvenih priznanja, među ostalim brončani i srebreni znak HPS.

Zaštita prirode

● **Značajni datumi u 1996. godini.** Komisija za zaštitu prirode HPS izvještava da će se u 1996. godini obilježiti ovi značajni datumi vezani za zaštitu prirode i ekološku zaštitu okoliša:

5. lipnja "DAN ZAŠTITE PLANINSKE PRIRODE U HRVATSKOJ" (koji je ujedno i svjetski dan zaštite okoliša),

26. rujna "SVJETSKI DAN ČISTE PRIRODE" i

29. prosinca "MEĐUNARODNI DAN BIOLOŠKE RAZNOLIKOSTI" (za očuvanje biološke i pejsažne raznolikosti planinske prirode u nas). (I.S.)

● **Umrla je Margita Brundić.** Dana 22. prosinca umrla je Margita Brundić iz Zagreba, zaslужna planinarka i istaknuta suradnica Komisije za zaštitu prirode HPS, dužnosnica Središnjice EKO patrola i lokalni povjerenik EKO patrola za Medvednicu i Samoborsko gorje. Bila je istaknuti planinarski vodič, čuvar prirode (osobito se zalagala za čistu Medvednicu), a djelovala je i kao planinarski publicist. Značajni su bili njeni naporci da javnost potakne na zaštitu prirodnog okoliša u planinama, a bila je i suradnica Radio Sljemena i nekoliko drugih radio postaja. (I.S.)

● **Lokacije za RAO u planinama Hrvatske?** U Večernjem listu 6. prosinca 1995. objavljen je članak "Osam mogućih lokacija RAO". Na to je odmah reagirala Komisija za zaštitu prirode HPS. U članku se predlaže osam lokacija za RAO (radioaktivni otpad) u tri gorska područja sjeverne Hrvatske, u Banovini Petrova, Zrinska i Trgovačka gora, u Panonskoj Hrvatskoj Bilogora i Moslavačka gora, u Slavoniji Psunj, Papuk, Krndija, Požeška gora i Dilj. Time bi se ugrozila ne samo planinska priroda, već i ljudsko zdravlje sadašnjih i budućih generacija. Slično se dogodilo i 1989. godine, kada je predložena lokacija RAO na Psunj. Tada je bilo spontanih masovnih protesta planinara i ekologa, poglavito u Novoj Gradiški i Brodskoj posavini. RAO se mora negdje zbrinuti, ali u skladu s demokratskim opredjeljenjima našeg društva te pod nadzorom javnosti (nevladinih organizacija) za zaštitu prirode (planinarskih i ekoloških) i sredstava javnog informiranja. Osim toga to mora biti u skladu sa

svjetskim normama i za zbrinjavanje samo našeg otpada, da ne bismo postali nova Biafra. Dana 20. prosinca bilo je razgovora u Agenciji za posebni otpad (APO) o lokacijama RAO i informiranju putem naše INFO mreže, te o graničnoj kontroli ulaza i transporta RAO u našu zemlju. (I.S.)

● **Međunarodni dan biološke raznolikosti.** Ovo je prvi put da se u nas obilježava taj dan (29. prosinca). Na Konferenciji UN o okolišu 1992. u Rio de Janeiru usvojena je konvencija o biološkoj raznolikosti, koja je stupila na snagu 29. prosinca 1993. Taj dan je poslije Generalna skupština UN proglašila Međunarodnim danom biološke raznolikosti. U skladu s našim konceptom očuvanja biološke i pejsažne raznolikosti planinske prirode, Komisija za zaštitu prirode HPS, iako u veoma kratkom roku, poticala je obilježavanje ovog dana. Preporučujemo suradnicima i stručnjacima komisija za zaštitu prirode da u svojim sredinama pokušaju obilježiti ovaj međunarodni dan prigodnim predavanjima i poticajnim napisima u tisku i na radiju. Osim toga, tiskan je i poseban plakat koji je osvanuo u mnogim našim planinarskim ormarićima. (I.S.)

● **Ekološko društvo Žumberak (EDŽ).** Osnivačka skupština održana je 17. prosinca 1994. Uprava Društva djeluje u ovom sastavu:

Josip Šintić, prof. psih., predsjednik,
Dujo Pavelić, dipl. ing. šumarstva, dopredsjednik,
Andrej Lapajne, direktor Samobor ART-a, tajnik.
Članovi upravnog odbora su:

Ivica Sudnik, Vladimir Pfeifer, Krešo Skozret, Željko Brkić, v.lč. Mile Vranešić, Alojzije Vraneković i Mladen Ljubljanović.

Nadzorni odbor: Mirko Dumić, Mijo Gorički i Damjan Lapajne. Adresa predsjednika: 10010 Zagreb, Baradin prilaz 9. Članovima mogu postati svi ljubitelji prirode koji žele djelovati u skladu sa statutom društva. Pored članova osnivača, prvi je člansku pristupnicu ispunio bivši župan Županije zagrebačke g. Stjepan Vujanić. Pozivamo Vas da se učlanite. Svi članovi dobit će Ekološki kalendar Žumberka.

Očistimo svijet -
- poticaj za čiste planine

Planinarstvo u tisku

● "Ognjeni vijenac" oko Kozjaka. Kambelovački planinarski put Kozjakom, nazvan "Kolijevkom hrvatske državnosti", potvrđuje se svojom jedinstvenošću i originalnošću i u nedavno tiskanoj knjizi "Ognjeni vijenac" Kambelovčanina don Frane Bege. Riječ je, zapravo, o zbirci pjesama nadahnutoj Kozjakom i hrvatskom poviješću zapisanoj u brojnim arheološkim lokalitetima i starohrvatskim crkvicama koje se poput vijenca (odatle i ime knjizji) nižu Kozjakom, od Bijaća do Klisa. Sve su te crkvice, ujedno, kontrolne točke planinarskog puta "Kolijevkom hrvatske državnosti", koji je HPD "Ante Bedalov" iz Kaštel Kambelovca uspostavilo 1992. godine, i koji autor spominje u svojoj uvodnoj riječi na početku knjige. Svaka je crkvica zastupljena u zbirci jednom pjesmom, a kroz stihove tih pjesama iščitava se naša slavna hrvatska povijest i kršćanstvo utkano u njezino nastajanje. Zato ovo don Begino djelo nije samo zbirka pjesama nego i "molitvenik i povijesnica, zbirka propovijedi i moralnih pouka" (iz pogovora, prof. A. Babin). Svim planinarama, ljubiteljima Kozjaka, i onima koji su obišli ili planiraju obići planinarski put "Kolijevkom hrvatske državnosti", preporučujemo ovu zbirku pjesama kao vrijedno duhovno štivo korisno uz vodič puta. Zbirka se može

nabaviti kod HPD "Ante Bedalov" Kaštel Kambelovac, Brce br. 31, p.p. 5.
(Ante Juras)

● **Bilogorski planinar** br. 40 za prosinac 1995. donosi na 22 stranice osam ilustriranih priloga: 120 godina hrv. planinarstva (Ž. Poljak), Planinar Stanko (B. Nagy), Prijatelji usrećuju (M. Šincek), Koprivničanac u Andama (M. Kovačić), Planinarski križni putevi (T. Pavlin), Izlet mladih planinara (Ž. Vinković), Čistili smo planine (Đ. Špralja) i in memoriam Vinku Igricu. (ŽP)

● **Davor Prpić, pjesnik Velebita.** Svečanim predstavljanjem 15. prosinca u Gradskoj vijećnici Senja, a pod pokroviteljstvom Matice Hrvatske, ogrank Matice Hrvatske u Senju, javnosti je predana pjesnička zbirka "Čeznutljiva jutra" Davora Prpića, velebitskog zaljubljenika, srednjoškolskog profesora u Senju (r. 1960. u Senju). Riječki "Novi list" u recenziji piše o toj knjizi pjesama, među ostalim, i ovo: "Autor je bez ostatka uronjen u zavičajni krajolik determiniran morem, otocima, Velebitom i nebom ... Pjesnički autentično apsolvirani je Velebit i pretočen u vrlo dojmljive slike." (Ž.P.)

Planinarski putevi

● **Planinarski putevi HPD "Zagreb-Matica".** U svibnju 1995. osnovana je nova Komisija za planinarske puteve i označavanje HPD "Zagreb-Matica". Tom su prilikom izabrani za predsjednika Komisije Edo Hadžiselimović, a za voditelje planinarskih puteva Jasna Bingula (Gorski kotar), Vilim Strašek (Velebit), Dragica Jedvaj (Medvednica) i Božidar Petanjek (putevi Društva po Samoborskom gorju). Komisija se sastoji od 20-tak članova Društva i uglavnom svi su registrirani markacisti HPS, tj. završili su tečaj za markaciste HPS. Zadatak je održavanje puteva HPD "Zagreb-Matica" (Goranski planinarski put, Planinarski put Velebit i Seniorski planinarski put po Samoborskom gorju), te ostalih markacija po Medvednici i Velebitu koje nam je dodijelila na skrb Komisija HPS. Na 280 km dugačkom Gorskokotarskom planinarskom putu, do sada je obnovljeno oko 40% i postavljeno 40-tak putokaza i ploča. U sklopu 3. dijela GPP-a obnovljene su i sveže izmarkirane ove dionice: Lič - Viševica - Bitoraj - Čelimbaša - Tuk; Kamačnik - Vrbovsko - Lovnik -

Lukov dol. Obnovljene su i markacije na cijelom I. dijelu GPP-a od Severina na Kupi do izvora Kupe. U planu je i izmjena trase 2, dijela GPP-a na graničnim područjima sa Slovenijom (Čabar - Gorači - Prezid - Milanov vrh - Paravićeva miza - Čabarska polica - Šverda). Slijedi tiskanje novog dnevnika GPP-a s kvalitetnijim kartama, detaljnijim opisom i nužnim informacijama. Obnova PP "Velebitno" počela je u studenom 1995. Postavljeno je 7 ploča i putokaza. Na dionici Baške Oštarije - Sadikovac, nije zasad preporučljivo kretanje. Seniorski planinarski put HPD "Zagreb - Matica" po Samoborskom gorju (Gornje Rude - Bukovje - Lovački dom na Poljanicama - selo Plešivica - Gornji Pavlovčani - Plešivički Breznik) markiran je i otvorene se predviđa u proljeće 1996. U pripremi je i prigodni dnevnik SPP-a. Informacije i prijedlozi na adresu Društva (Bogovićeva 7/III, 10000 Zagreb, tel. 01/421-070) ili predsjednika Komisije: Edo Hadžiselimović, Budickoga 2, 10000 Zagreb, tel. 01/337-817, tel. na poslu 01/525-211.

Vijesti

● **Obnovljen dom na Petrovu vrhu.** Planinarski dom na Petrovu vrhu iznad Daruvara je sagrađen 1938.-1939., i već 1942. spalili su ga partizani. Na istim temeljima je stavljen pod krov novi dom 1957. g. U fazi renoviranja krovišta (1991.) zaposjeli su ga neopartizani. Koncem godine, u prosincu 1991, osloboidle su ga snage MUP-a i Hrvatske vojske, a ovog ljeta je vraćen na upravljanje planinarima iz HPD "Petrov vrh" iz Daruvara. S Daruvarom je povezan asfaltnom cestom (9 km). Ugrađeno je centralno grijanje, raspolaže s 50 ležaja i stalno je otvoren. Uz odličnu domaću kuhinju ovđe se mogu popiti poznata daruvarska vina rizling i graševina te staročeško pivo. Pored doma je uređeno sanjkalište i skijalište s vučnicom, a od doma vode brojne planinarske staze na sve strane, jer je Petrov vrh sjecište puteva i nezaobilazna točka na zapadnom Papuku. Osim ljepota planine, posjetitelji ovog kraja mogu uživati i u samom Daruvaru u poznatim ljekovitim toplicama s bazenima gdje je moguće kupanje kroz cijelu godinu. Na svečanosti 26. studenoga, poslije kraćeg pozdravnog govora, svim nazočnim planinarama i uglednim predstavnicima (dožupan, gradonačelnik i mnogi poduzetnici), dom je otvorio predsjednik društva Vlatko Šulentić. Zahvalio se svima koji su imali strpljenja i razumijevanja te pomogli u obnovi doma. Važno je napomenuti da su sada u Slavoniji otvorena tek tri doma (Lapjak i na Dilju iznad Sl. Broda), a da su dva opustošena u ratu (Jankovac i Omanovac) te da neće biti skoro obnovljeni jer su i društva oslabila bez svog utočišta i okupljališta. Svi su gosti bili pozvani na ručak (gulaš-paprikaš), a veselje uz uz tamburaše, i bez njih, potrajalo je do kasno uvečer.

Telefon u domu je 043/333-915, a sve informacije daje tajnik Društva Julijus Kolaček na tel/fax. 043/331-391 (tel. samo radnim danom od 8-15 sati, a fax non-stop).

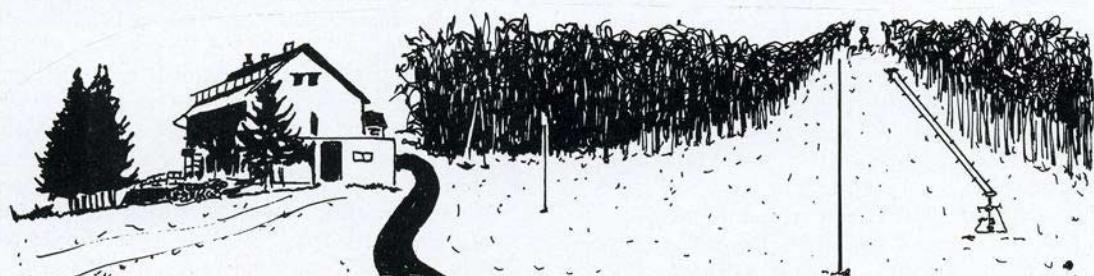
(Antun Kasapović)

● **HPD "Stanko Kempny" - Zagreb** održalo je 6. prosinca izbornu skupštinu. U svom kratkom djelovanju,

društvo koje objedinjuje uglavnom rad planinara vjernika iz župnih zajednica iz Dugava, Kustošije, Vrbana i Jaruna, dalo je poseban prilog hrvatskom planinarstvu uređenjem velebitskih puteva i skloništa na Velikom Lubenovcu i organiziranjem Prvog zagrebačkog planinarskog križnog puta u Mariju Bistricu (preko Medvednice). Tom je prilikom izdan planinarsko-hodočasnički vodič s najnovijim podacima o putevima istočne Medvednice. Društvo će nastaviti rad prema programu HPS i svom programu, iz kojeg ističemo: proslavu 5. godišnjice osnivanja društva na Vel. Lubenovcu, 2. zagrebački planinarski križni put (srpanj), pohod planinara u Hrvatsko zavjetno planinarsko svetište Gospa od Rujna (Velebit). U novo vodstvo izabrano je 11 članova. Novi predsjednik društva je Tomislav Pavlin, tajnik Marijana Pračić a blagajnik Vlado Škrlec.

● **Planinarski ormarić po treći put.** Pisao sam o "planinarskom ormariću" varaždinskih društava "Ravna gora", "MIV" i "Dugi vrh". Kao pohvalan primjer istaknuo sam "Dugi vrh" koji je potkraj 1995. obilježio na svečan način 20. obljetnicu. Njihov ormarić još uvijek zauzima PRVO mjesto, ali su se i druga dva društva "popravila", malo zbog kritike, a više zbog primjera koji daje "Dugi vrh" i njihov član Dragan Đorđević (dobar primjer zlata vrijedi). Ormarić je uoči Božića bio posebno lijepo ureden, ali je ovaj put bio posvećen jednoj ličnosti, varaždinskom planinaru Dragutinu Marčecu. Ima 60 godina života i planinarski staž od 45 godina. Rodio se 1935, učlanio 1950, danas je umirovljenik.

Prilikom svečane skupštine u povodu 20. obljetnice HPD "Dugi vrh", Drago je bio, u okviru programa folklorne grupe KUD HŽ u Varaždinu, predstavljen planinarskoj publici. On sam je evocirao svoje uspomene. Čestitku ovom planinaru "Dugi vrh" je prenio i u svoj ormarić, koji je bio 14 dana u znaku Dragutina Marčeca. Tako smo ga vidjeli, na slici, na

Petrov vrh 815m

Begovac, mjesto Saborsko, Veliki Stožer (899 m), Plitvička jezera itd.
(Dr. Ante Starčević)

● **Prijateljstvo članova HPD "Kamenar"** iz Šibenika i "Ante Bedalov" iz Kaštel Kambelovca dokazuje se brojnim primjerima. Tako su u nedjelju, 12. studenoga, organizirali zajednički susret. Započeo je izletom u Nacionalni park Krka. Najprije su posjetili idilični otočić Visovac i franjevački samostan. Za put do Visovca odabrali su novovizgradenu cestu koja od Pakova Sela, na cesti Šibenik - Drniš, vodi kroz Miljevce i dio živopisnog kanjona Čikole. Miljevačka su sela u Domovinskom ratu napaćena i iseljena zbog stalnog granatiranja i neprijateljskih provokacija iz tada okupiranog Drniša, a sada se obnavljaju i život se vraća. Na otočiću su razgledali crkvu i muzej, a zatim krenuli do poznatog Skradinskog buka, najvećeg i najatraktivnijeg Krkinog slapa. Tu je upriličen zajednički ručak u prirodi. Nakon razgledanja parka, domaćini, članovi "Kamenara", pokazali su svojim gostima stari dio Šibenika i čuvenu šibensku Katedralu na kojoj su još vidljiva ratna oštećenja, a zatim su posjetili gradski muzej i prigodnu izložbu "Stoljeće arheologije na šibenskom području". Ovom uspješno organiziranom susretu nazočno je bilo više od osamdeset planinara i zasigurno će svima ostati u dragoj uspomeni.

(Ante Juras)

● **Molba varaždinske knjižnice.** Knjižnica i čitaonica "M. Ožegović" u Varaždinu radi kompletiranja godišta moli planinare, koji bi bili voljni, da joj poklone ove brojeve HP: 1-4, 7-8 i 11-12, 1991; 5-6, 1992. Poslati na adresu HPŠ. Hvala!

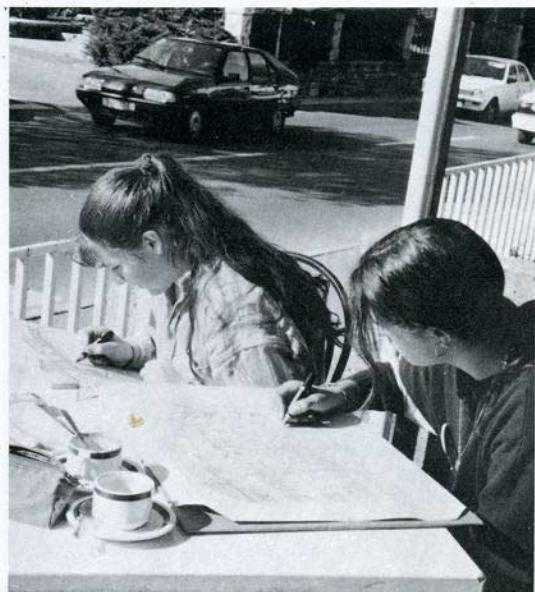
● **Planinarsko društvo slijepih "Prijatelji planina"** održalo je 25. studenog obnoviteljsku skupštinu. Želite li doživjeti osvit zore na rosnim livadama, osjetiti miris tek pokošene trave, ili biste se rado rekreativali i upoznali nove prijatelje, pozivamo vas da nam se pridružite. Adresa: Hrvatski savez slijepih, Zagreb, Draškovićeva 80, tel. i fax. 01/431-039.

● **Na Ružicu - grad 70 godina poslije.** Točno 70 godina nakon prvoga organiziranog izleta, članovi HPD "Jankovac" iz Osijeka krenuli su istim stazama 19. studenog 1995. na Ružicu - grad iznad orahovičkog jezera. Potom su nastavili prema Starom gradu, smjerom Kapovca. Jednodnevni izlet protekao je u lijepom vremenu, bez snijega i oborina, baš kao i nekad, što je vidljivo iz starih zapisnika društva g. 1925, nekako baš u vrijeme kada je Društvo dobilo ime "Jankovac". Sadašnji jankovački izlet bio je gotovo vjerna kopija onoga nekad, prije 70 godina, no ipak s malim razlikama. Onda je, naime, dr. Kamilo Firinger, predsjednik Društva, vodio osječke planinare prvo na Stari grad, onda smjerom Kapovca na Ružicu - grad. Pri povratku u kasno poslije podne, uz užarene cjejanice pod kotlićem na rubu jezera, sastavili su odmah zapisnik na licu mjesta, dok su dojmovi još bili svježi. Sedamdeset godina polje konstatali su, među inim, kako je izlet bio vrlo atraktivno, no i nevjerично da su na prvom jankovačkom izletu, davne 1925. planinari na izletu vidjeli rascvale jaglace u vlažnim busenima mahovine, nadomak raskošnih planinskih jela, pravo čudo prirode, kao što je to bilo sada, u studenome, sedamdeset godina poslije.

(Ljerka Antonić)

● **Sastanak vodiča.** Dne 27. studenog održan je sastanak vodiča društvenih izleta HPS u društvenim prostorijama HPS. Prisustvovalo je 32 vodiča te koordinator gospodin Vlado Mlinarić i pročelnik službe vodiča HPS Darko Luš. Novi vodiči dobili su iskaznice, te ponovno podastrili svoje podatke za kompletiranje evidencije. Zatraženo je da se za 1996. izradi kalendar akcija po društvinama po uzoru na Sloveniju. Sastanci i vježbe vodiča bit će u 1996. godini kvartalno.

(Josip Sakoman)

Ex tempore u Ilirskoj Bistrici

● **Novi domar na Kleku** je Zoran Blašković, mlađečovjek, dobar poznavalac Kleka i okolice, zaljubljenik u prirodu. Ubuduće se rezervacije i dogovori mogu obaviti na tel. 047/525-219. Za rješenje pitanje domara uvelike je zaslužan g. Lipošćak, zapovjednik 143. ogulinske pukovnije, na čemu mu moramo biti zahvalni.

(Miljenko Pavešić)

● **7. likovni ex tempore Snežnik 1995.** održan je u Ilirskoj Bistrici (Slovenija) 27. listopada. Odazvalo se 60 mladih likovnjaka iz PD "Snežnik" Ilirska Bistrica i okolnih mjesti, a uz njih i osnovnoškolci iz Rijeke, i to iz škole Dolac, Gornja Vežica, Brajda i Belvedere (italijanska škola), svi sa svojim učiteljima likovnog odgoja. Domaćin je bila lijepa nova škola "Anton Žnideršič". Ovaj likovni susret ima za cilj da mladi upoznaju ljepotu planinskog svijeta. Ovogodišnji ex tempore bio je posvećen 50-godišnjici PD "Snežnik".

(Ž.P.)

Ako ste poslali preplatu na pogrešan način ...

Prošlom je broju bila priložena uplatnica za preplatu u 1996. godini. Unatoč više puta ponavljanom upozorenju, mnogi ne unose svoj preplatnički broj u rubriku "Poziv na broj" (to je onaj broj koji se nalazi uz adresu na omotu svakog broja). Banka nam nikad ne javlja ime uplatitelja niti njegovu adresu, nego samo broj iz rubrike "Poziv na broj". Nema li na uplatnici toga broja, banka nam javlja samo ovaj podatak: "Na vaš račun je toga dana uplaćeno 80 kuna" - i to je sve! Ako ste preplatu poslali bez toga broja, jedino je rješenje da nam pošaljete fotokopiju svoje uplatnice. I ne prigovarajte nama, jer nismo mi izmislići taj novi sustav. Još nešto! Ako ste promijenili adresu ili je promijenjeno ime ulice u kojoj stanujete, javite nam to pismom ili telefonski, nikako na uplatnici. Inače se časopis vraća s napomenom "Nepoznat".

Foto - dia festival u Feričancima

U petak, 15. prosinca održan je u Feričancima Foto-dia festival. Na natječaj se prijavio 41 natjecatelj. Mnogi su se natjecali na obadvije teme i u obadvije kategorije, fotografije i dijapositivi. Festival je začet u Daruvaru 1989. godine pod imenom Slavonski dia-festival i služio je slavonskim društvima kao osvrt (retrospektiva) na sezonu koncem godine. Ratne 1991. festival nije održan, ali je potreba za takvom manifestacijom ostala. U novoosnovanom društvu HPD "Sokol" iz Đurđenovca i Feričanaca djeluje desetak fotografa amatera koji su preuzeli teret organizacije i proširili natječaj kategorijom fotografija. Radove su ocjenjivali članovi foto-kino kluba iz Feričanaca. Svi radovi su prikazivani u dvorani na platnu i panoima. Izložba je trajala do Božićnih blagdana. Najuspješnije radove (do pet snimaka na svaku temu i kategoriju) organizator je nagradivao, a svi natjecatelji i posjetitelji bili su počašćeni večerom i izvornom slavonskom glazbom uz mogućnost plesa. Neki su natjecatelji isticali umjetničku vrijednost radova na slobodnoj temi pa je stoga, uz unaprijed zadanu temu, ostavljena i mogućnost vlastita izbora teme. Tako je festival iz godine u godinu privlačio sve više pozornosti i široj svoje horizonte (od Osijeka do Varaždina i Samobora).

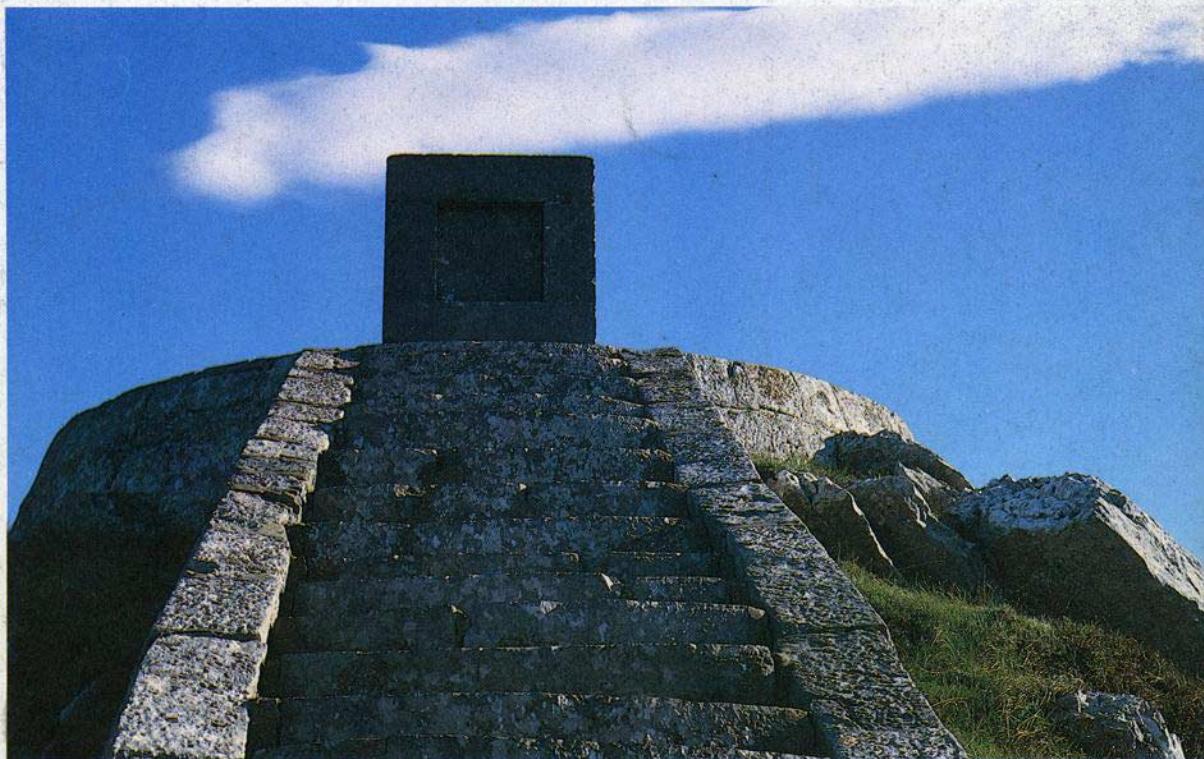
Ove godine su prva mjesta u kategoriji fotografije osvojili Zlatko Pap iz Varaždina (HPD "Dugi vrh") i Mato Zeman iz Koprivnice (Foto klub "Podravka"), a nagrađeni su još radovi Slavka Lupoglavlca iz Kutine (HPD "Yeti") i Gorana Novotnija iz Orahovice (HPD "Orahovica"). U kategoriji dijapositiva prva mjesta su osvojili Marijo Lupoglavlac iz Kutine (HPD "Yeti") te Željko Car iz Koprivnice (Foto klub "Podravka"), a još su nagrađeni radovi Vlade Obada iz Osijeka (HPD "Zanatlja") i Božice Radinović članice Foto kluba iz Koprivnice. Radovi članova HPD "Sokol", tj. domaćina bili su prikazani, ali izvan konkurenčije (zbog mogućnosti pristranog ocjenjivanja). Nagrade su osigurali ZAP iz Našica, "Aido-commerce" iz Đurđenovca, općina Feričanci, Hrvatski planinarski savez (kalendari) i "Našice cement" d.d. koji je osigurao večeru. Sljedeći festival bit će u Đurđenovcu 20. prosinca 1996, a teme su:

1. moja najdraža planina (ili vrh),
2. moj najbolji prijatelj planinar (portret ili akcija) - samo jedan snimak,
3. slobodna tema. Vidimo se nagodinu u Đurđenovcu!

(Antun Kasapović)

Na slici: nagrađeni fotos "Dodiri leda" Slavka Lupoglavlca iz Kutine

CHROMOS
Tvornica grafičkih boja

CHROMOS
Printing Ink factory

Za grafičku industriju proizvodimo:

- boje za sve tehnike tiska s pripadajućim primjesama,
- različita pomoćna sredstva za rad u tiskarama,
- grafičke lakove,
- po željama kupaca izradujemo boje i primjese.

Za industriju prerade plastičnih masa proizvodimo:

- boje za bojenje polietilena, polistirena, PVC-a u obliku granula,
- boje u tekućem stanju za bojenje polietilena, polistirena, ABS-a,
- boje za bojenje nezasićenih poliestera,
- boje za bojenje gume.